

ምዕራፍ : ፫፱ ::

የ፲፩ዱ : አብያተ : ክርስቲያናት : ሕንፃ ::

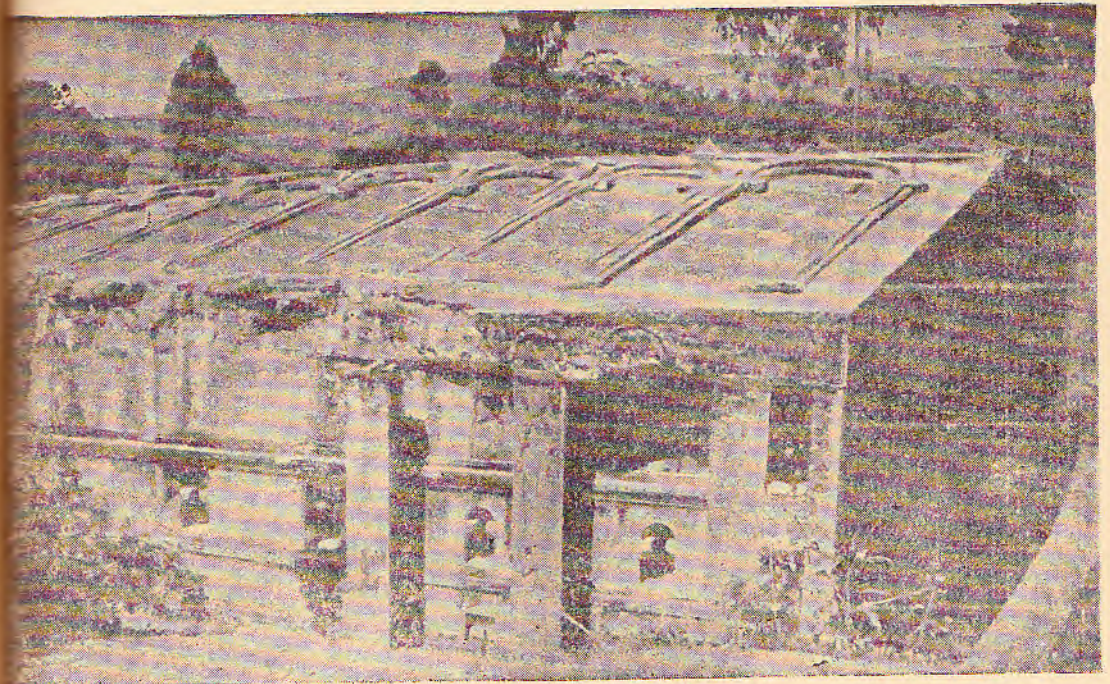
አፄ : ላሊበላ : በዘመኑ : የጽድቅና : የመንፈሳዊ : ሥራ : መሥራት : የዘ
ወትር : ልማዱ : ነበር :: ፲፩ዱን : አብያተ : ክርስቲያናት : ከማሠራቱ : በፊት:የአ
ግዚአብሔር : አብን : ቤተ : ክርስቲያን : በግሼን : አምባ : አወርቷል :: አሁን :
ደግሞ : ከግብፅ : እየተሰደዱ : ከመጡት : ክርስቲያኖች : መካከል : ልዩ : ልዩ :
የአጅ : ሥራ : አዋቂዎች : ገንቢዎችና : አናጠዎች : ድንጋይ : ጠራቢዎችም : መኖራ
ቸውን : በሰማ : ጊዜ : ራሱ : እሬቱ : እየጠራ : እየጠየቀ : ዕውቀታቸውን : አረጋገጠ ::
ከዚህ : በኋላ : በዚህ : በላስታ : ደብረ : ወይም : ገዳመ : ሮሐ : በሚባለው : ሥፍራ :
ጭንጫና : ደንጊያማ : የሆነ : ቦታ : መርምሮ : አስመርምሮ : አንዱን : ትልቁን : ቋጥኝ :
ውስጡን : እያስፈለገ : ልዩ : ልዩ : ክፍል : በርም : መስኮትም : ጣራም : ግርግዳም :
እያስወጣ : በልዩ : ልዩ : ጌጥ : አያሳመረ : አብያተ : ክርስቲያናት : አሠራ :: በሥራው :
ብዙ : መርጫ : እንደገለጸው : በዘመኑ : የነበሩ : የኢትዮጵያ : ተወላጅ : እንደግብያቹ :
እንኳን : በይተካከሉ : ልዩ : ልዩ : ጥበብ : የሚያውቁ : አብረው : ይሠሩ : ነበር :: ይል
ቁንም : የአገው : ተወላጆች : በጭንጫ : ውስጥ : እየጠረቡ : እንደዋሻ : ያለ : መኖ
ሪያ : ቤት : መሥራት : የሰለጠኑ : ነበሩ :: በሰቆጣ : የብልብላ : ጊዮርጊስ : ሥራ :
በትግራይ : ምሥራቅ : በሐውዜን : ውቅሮ : የሚባለው : ሥራ : ሁሉ : የነዚህኑ :
የአብያተ : ክርስቲያናት : ሥራ : ስለሚመስል : ከግብያቹ : መምጣት : በፊት : በዋሻ :
ውስጥ : ቤት : ወይም : አብያተ : ክርስቲያናት : መሥራት : አዲስ : ነገር : አልነበረም ::
ነገር : ግን : ምንም : ቢሆን : በዋነኞቹ : ከተማዎች : በካይሮና : በእስክንድርያ :
ከጥንቱ : ግብፃውያን : ሲወርድ : ሲቀረድ : የመጣውን : ከግሪክና : ከቁስጥንጥንያ :
ጥበብ : ተደባልቆ : የተሻሻለውን : ሥራ : የለመዱ : የግብያቹ : ሥራ : የተሻሻለ :
መሆኑ : አይጠረጠርምና : በሥራው : በጊጡ : ላይ : አዲስ : የመጡት : ይበልጥ :
ደክመውበታል :: ከኢየሩሳሌምና : ከግብፅ : ለመጡት : ለጄጂ : ልዩ : ልዩ : ሠራተኞች :
የበላይ : አለቃ : ሆኖ : ከንጉሠ-ም : እየተማከረ : ያሠራ : የነበረው : ሲዲ :
መስቀል : የሚባለው : ነው :: እንደዚሁም : አፄ : ላሊበላ : የጉደለውን : ጥበብ :
የሚያውቅ : ሠራተኛ : እንዲልክ : ለግብፁ : ስልጣን : ልክ : አስመጥቶ : በርነ ::
በቤተ : ክርስቲያኑ : ሥራ : ከአፄ : ላሊበላ : ጋር : ባለቤታቸው : መስ
ቀል : ክብራ : እንደዚሁም : ገርዝራቸውን : ባለፈው : የተመለከትነው : ግብ
ይተ : ብጉና : የሚባሉት : ልዩ : ልዩ : የቤተ : መንግሥትና : የቤተ : ክህነት : ሹማ
ምንት : መድከማቸው : የማይቀር : ነው :: ነገር : ግን : የላሊበላ : ገድል :
የሥራውን : ድክም : በሙሉ : የሚሰጠው : ለላሊበላ : ነው :: ሥራውም : ሐያ :
ዳመት : ፈጅቶ : ወደፍጻሜ : ደረሰ ::

የተሠሩት ፡ የ፲፩ዱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ዝርዝር ።

- ፩-፡ ቤተ ደናግል ።
- ፪ ፡ ቤተ ፡ ማርያም ፡
- ፫ ፡ ቤተ ፡ መድኃኔ ፡ ዓለም ፡
- ፬ ፡ ቤተ ፡ መስቀል ፡
- ፭ ፡ ቤተ ፡ ጎልጎታ ፡
- ፮ ፡ ቤተ ፡ ቅዱስ ፡ ሚካኤል ፡
- ፯ ፡ ቤተ ፡ ገብርኤል ፡
- ፰ ፡ ቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስ ፡ (አባ ፡ መጣ። መስቀል ፡ ነገራ ፡ ስለላ ፡ ነገር ፡ ያሠራቸው ።)
- ፱ ፡ ቤተ ፡ መርቆሪዎስ ፡
- ፲ ፡ ቤተ ፡ አማኑኤል ፡
- ፲፩ ፡ ቤተ ፡ ጊዮርጊስ ፡

ከአነዚህም ፡ ውለጥ ፡ በጣም ፡ የሚያምረውና ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ መርማሪዎች ፡
 እየተመለከቱ ፡ የሚያደንቁት ፡ የመድኃኔ ፡ ዓለም ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ነው ። የር
 ሱም ፡ ወደታች ፡ ወርዳ ፡ አሥር ፡ ሜትር ፡ ሥፋቱ ፡ ሰላሳ ፡ ስምንት ፡ ሜትር ፡
 ርዝመቱ ፡ አርባ ፡ ሦስት ፡ ሜትር ፡ ነው ። የነዚህ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡
 በራሱ ፡ በገድለ ፡ ላሊበላ ፡ የሥራው ፡ ዓይነት ፡ ሳይቀር ፡ እየተዘረዘረ ፡ ተጽፏል ።
 ገድሉን ፡ የጻፈው ፡ ጸሐፊም ፡ ስለነዚህ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ አስደ
 ናቁነት ፡ ለመግለጽ ፡ ቃል ፡ እንዳነሰው ፡ ላሊበላ ፡ በንድ ፡ ቋጥኝ ፡ ያሠራቸው ፡ እነ
 ዚህ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ስሎሞን ፡ በጢሮስ ፡ ንጉሥ ፡ በኪራም ፡ እየተረዳ ፡
 በኢየሩሳሌም ፡ ከሠራው ፡ ቤተ ፡ መቅደስ ፡ እንደሚበልጥ ፡ የላሊበላም ፡ ጥበብ ፡
 ከስሎሞን ፡ መብለውን ፡ ለመግለጽ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

« . . . . ወኩሎንሰ ፡ ግብራቲሆን ፡ ኢንክል ፡ ንንግር ፡ በበገጹ ፡ እስመ ፡
 ብዙን ፡ ሆታ ፡ ግብረቶን ። ናህ ፡ ተስዕነኒ ፡ ሊተሰ ፡ ላዕላዩ ፡ ልሳን ፡ ከመ ፡ እጽ
 ሐፍ ፡ ለክመ ፡ ኩሎ ፡ ሂሩታቲህ ፡ ለዝንቱ ፡ ብእሰ ፡ ከቡር ፡ ላሊበላ ፡ ዘከብረ፡እም
 ኩሎሙ ፡ መሬታውያን ፡ በጥቡሳኒ ፡ ወበስነ ፡ ጽድቅኒ ፡ ተብህለ ፡ ከመ ፡ ስሎሞን ፡
 ጠቢብ ፡ እምኩሎ ፡ እንለ ፡ እመሕያው ፡ ወእምኩሎሙ ፡ ጠቢባነ ፡ ግብዕ ፡
 ወውእቱኒ ፡ ገብረ ፡ ምኩራብ ፡ በኢየሩሳሌም ፡ በአእባን ፡ ዓበይት ፡ ዘዘ ፡ ሳምን ፡
 ወዘዘ ፡ ስብእ ፡ ኑኖን ። እንዘ ፡ ይረድኦ ፡ ከራም ፡ ንጉሠ ፡ ጢሮስ ፡ በዕዕው ፡ ቋድ
 ሮን ፡ ወበእዕው ፡ ጳውቂና ፡ ወበዕዕው ፡ ቋድሮስ ። ወራጸመ ፡ ክልኤተ ፡ አብያተ።
 ቤተ ፡ እግዚአብሔርኒ ፡ ወቤተ ፡ ርእሱኒ ፡ በ፳ ፡ ዓመት ። ወላሊበላስ ፡ ገብረ ፡ አሠ
 ርተ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ በኤሐዱ ፡ ዕብን ፡ እንዘ ፡ ይረድኦ ፡ ወልደ ፡ እግዚአ
 ብሔር ፡ . . . . በሌላ ፡ ሥፍራ ፡ ደግሞ ፡ ስለሕንፃዎቹ ፡ ማማርና ፡ ሰው ፡ ሁሉ ፡
 እየመጣ ፡ በይጉ ፡ እያየ ፡ ሊያደንቃቸው ፡ የሚገባ ፡ መሆኑን ፡ ለማሳሰብ ፡ እንደ
 ዚህ ፡ ይላል ።

ፀዓ : ላሊበላ : በመሬት፣ ውስጥ ቋጥኙን : እያበፈሰፈለ : ከአለቱ : ደንጋይ : ጣራና : ክፍሉን : እየለየ
 እያስጠረበ : ካሠራቸው : ተመልካችን : ሁሉ : ካስደነቁት : አብያተ : ክርስቲያናት : ያንዱ : የመድኃኔ : ዓለም
 ቤተ : ክርስቲያን ።

“ . . . . . ርእዩክ ፡ አ ፡ ፍቀራንዮ ፡ ዘከመዝ ፡ ብእሴ ፡ ዘበእዴሁ ፡ ተክሥታ ፡ እሎን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ። ወግብርተ ፡ ቀጽጮንሂ ፡ ኢንክል ፡ ነገረ ፡ ገድጉሰ ፡ እንተ ፡ ውስጦን ። ዘርእዮኒ ፡ ኢይጸግብ ፡ በነጽሮ ። ወበአንክሮኒ ፡ ኢይክል፡ልብ ፡ ፈጽጥ ። እስመ ፡ መንክር ፡ ተገብረ ፡ በእደ ፡ ላሊበላ ፡ ዘኢይትከህሎ ፡ ለሥጋዊከመ ይኅልቀ፡ መንክራቲሁ ። እመቦ ፡ ዘይኃልቆሙ ፡ ለከዋክብተ ፡ ሰማይ ፡ ይኃልቆሙ ፡ ለመንክራትኒ ፡ ዘተገብራ ፡ በእደ ፡ ላሊበላ ፡ ወለእመሰቦ ፡ ዘይፈቅድ ፡ ከመ ፡ ይር አይ ፡ ግብረ ፡ ሕንፃሆን ፡ ለአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ዘተገብራ ፡ በእደ ፡ ላሊበላ ፡ ይምጸእ ፡ ወይርአይ ፡ በአእይንቲሁ ። >

በዚህ ፡ አጻጻፍ ፡ ገድል ፡ ጸሐፊው ፡ ምንም ፡ ያህል ፡ የተሳሳተው ፡ ነገር ፡ የለም ። የነዚህን ፡ የአብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ የተመለከቱ ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሰዎች ፡ እሥፍራው ፡ ድረስ ፡ እየመጡ ፡ በይናቸው ፡ እያዩ ፡ ተደንቀዋል ። ከተ መለከቱትም ፡ ውስጥ ፡ ይኸን ፡ የመሰለ ፡ በቋጥኝ ፡ ውስጥ ፡ እየተፈለፈለ ፡ የተሠራ ፡ ብዙ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ በዓለም ፡ አለመኖሩን ፡ የገለጹም ፡ ብዙ ፡ ናቸው ።

በላስታ ፡ ያሉትን ፡ የነዚህን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ መጥተው ፡ በይናቸው ፡ ዓይተው ፡ ስእልም ፡ እያነሱ ፡ ተመልሰው ፡ በመጽሐፍ ፡ እያወጡ ፡ ለአውሮፓ ፡ ሕዝብ ፡ ታሪካዊውን ፡ ሥራ ፡ የገለጹት ፡ ከዚህ ፡ ቀጥለው ፡ ያሉት ፡ ናቸው ።

፩ኛ ፡ ፍራንቼስኮ ፡ አልቫራድ ፡ (Francisco Alvares)

ከአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ እስከ ፡ አፄ ፡ ቲዎድሮስ ፡ በሚባለው ፡ የታሪክ ፡ መጽሐፍ ፡ በምዕራፍ ፫ ፡ እንደተመለከተው ፡ ከግራኝ ፡ መሐመድ ፡ ወረራ ፡ ቀደም ፡ ብሎ ፡ ማቲዎስ ፡ የሚባለው ፡ የአርመን ፡ ተወላጅ ፡ ከአጼ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ ወደፖርቱጋል ፡ መንግሥት ፡ ከተላከ ፡ በኋላ ፡ ለዚያ ፡ መልስ ፡ የፖርቱጋል ፡ ንጉሥ ፡ አማኑኤልና ፡ የሮማ ፡ ሊቀ ፡ ጳጳስ ፡ ፲፭ኛ ፡ ልዮን ፡ ወደአፄ ፡ ልብነ ፡ ድንግል ፡ በሺ፳፻፲፬ ፡ (እንደሌሎቹ ፡ ሺ፭፻፳) ፡ ከላኳቸው ፡ መልእክተኞች ፡ ዋነኛው ፡ አልቫራድ ፡ ነበር ።

እርሱም ፡ በኢትዮጵያ ፡ በነበረ ፡ ጊዜ ፡ ላስታ ፡ ድረስ ፡ ሄዶ ፡ ሕንፃዎቹን ፡ ሁሉ ፡ ተመልክቷል ፡ በጻፈውም ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ እነዚህን ፡ የመሰሉ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ በዓለም ፡ ይገኝ ፡ አይመስለኝም ፡ ሲል ፡ ገልጿል ። ዝርዝራቸውንም ፡ ዘርዝሮ ፡ ለያንዳንዳቸው ፡ ሐተታ ፡ እየሰጠ ፡ በሰፊው ፡ ገልጿል ። ላሊበላም ፡ የተቀበረው ፡ በራሱ ፡ ስም ፡ እሚጠራው ፡ እላሊበላ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ሳይሆን ፡ እጐልጐታ ፡ መሆኑን ፡ ጨምሮ ፡ ይገልጻል ።

፪ኛ ፡ ጀራር ፡ ሮልፍ ፡ (Gerhard Rohlfs)

ይህ ፡ የጀርመን ፡ ተወላጅ ፡ በኢትዮጵያና ፡ በአፍሪካ ፡ (፩ሺ፰፻፳፭-፩ሺ፰፻፸፬) ፡ ዓ ፡ ም ፡ ቆይቶ ፡ በወጣው ፡ መጽሐፍ ፡ ውስጥ ፡ ላስታ ፡ ሄዶ ፡ አብዱራሕማን ፡ የሚባል ፡ አማርኛ ፡ የሚያውቀውን ፡ አሸከሩን ፡ አስተርጓሚ ፡ ይዞ ፡ ከአብያተ ፡ ክርስቲያናቱ ፡ አለቆችና ፡ መምህሮች ፡ ጋር ፡ መገናኘቱን ፡ እነርሱም ፡ በደስታ ፡ ተቀብለው ፡

ጫማውን ፣ ሳያስወልቁ ፣ ደሀና ፣ አድርገው ፣ የሁሉንም ፣ ሕንፃ ፣ ውጭውንም ፣ ውስጡንም ፣ እያስረዱ ፣ እንዳስገቡባቸው ፣ ከምሥጋና ፣ ጋር ፣ ይገልጻል ። በርሱም ፣ እስተያየት ፣ ሸሩ ፣ ጠይም ፣ ሸፍኑ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ በሙሉ ፣ በላሊበላ ፣ ዘመን ፣ አልተሠሩም ። ምክንያቱ ፣ ሥራቸውና ፣ ቅርጻቸው ፣ ሲመረመር ፣ ከነዚህ ፣ ውስጥ ፣ የቤተ ፣ ሊባኖስና ፣ የቤተ ፣ መርቆሬዎስ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያን ፣ ሥራ ፣ ከላሊበላ ፣ በፊት ፣ የነበሩ ፣ ቅርጻቸውና ፣ ሥራቸው ፣ እንደቀሩት ፣ ያልሰሰጠን ፣ መሆኑን ፣ ይገልጻል ፣ የቀሩት ፣ ሁሉ ፣ በላሊበላ ፣ ዘመን ፣ የተሠሩ ፣ መሆናቸውን ፣ ያረጋግጣል ። ላሊበላ ፣ የተቀበረው ፣ በገብጋቢነት ፣ መሆኑን ፣ ከሁሉም ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ ሥራ ፣ በተለይ ፣ የመድኃኔ ፣ ዓለም ፣ ሥራ ፣ ይበልጥ ፣ ማማሩን ፣ እየገለጠ ፣ ከኢየሩሳሌም ፣ አስመጥቶ ፣ ላሊበላ ፣ አስተከላቸው ፣ የሚባሉትን ፣ ጌቱን ፣ የወይራ ፣ ዐጸድ ፣ ማየቱን ፣ ይገልጻል ፣ በመጨረሻ ፣ የእነዚህን ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ ሥራ ፣ የመሰለ ፣ በዓለም ፣ አለመኖሩን ፣ ያረጋግጣል ።

፫ኛ ፣ አሺል ፣ ራፍሬይ ፣ (Achille Rafray)

ሙሴ ፣ አሺል ፣ ራፍሬይ ፣ በኢትዮጵያ ፣ (ምጥዋ?) ፣ የፈረንሳይ ፣ ቆንሶል ፣ የነበረ ፣ ነው ። እንደ ፣ ኤው ፣ ቁጥር ፣ ፩፻፷፱፻፱ ፣ ዓ ፣ ም ፣ የላሊበላ ፣ በገድ ፣ ድንጋይ ፣ የተሠሩ ፣ ሕንፃዎች ፣ በሚል ፣ አርአስት ፣ በዓይኑ ፣ ከተመለከተ ፣ በኋላ ፣ መጽሐፍ ፣ አውጥቷል ። እርሱም ፣ ክርሱ ፣ በፊት ፣ ያሉት ፣ የጻፉት ፣ ሰዎች ፣ እንደሰጡት ፣ ያለ ፣ አሳብ ፣ እየሰጠ ፣ የያንዳንዳቸው ፣ የነዚህ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ አእማዳቸው ፣ (ምሳሌ ሰዎች) ፣ ፓሪስ ፣ ካለው ፣ ከመግደላዊት ፣ (ማድሌን) ፣ ቤተ ፣ ክርስቲያን ፣ ጋር ፣ መመሳሰሉን ፣ ከቀሩትም ፣ ይበልጥ ፣ የመድኃኔ ፣ ዓለም ፣ ሥራ ፣ እጅግ ፣ ማማሩን ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናቱም ፣ ጌቱ ፣ በገድ ፣ በታ ፣ ፬ቱ ፣ በገድ ፣ በታ ፣ ፩ኛ ፣ በሌላ ፣ በታ ፣ ሆኖ ፣ በ፫ ፣ በታ ፣ ተለይተው ፣ መሥራታቸውን ፣ ይገልጻል ። ሕንፃዎቹን ፣ ከመረመረ ፣ በኋላ ፣ ከቀሳውስቱ ፣ የብራና ፣ መጽሐፍ ፣ በግዕዝ ፣ በዐረብኛ ፣ በግሪክ ፣ የተጻፈ ፣ ማግኘቱን ፣ ይኸንንም ፣ የጻፈው ፣ የሕንፃዎቹ ፣ ዋና ፣ ሠሪና ፣ አሠሪ ፣ የነበረው ፣ ሲዲ ፣ መስቀል ፣ የሚባለው ፣ መሆኑን ፣ ጽሑፉም ፣ የሚገልጸው ፣ አፄ ፣ ላሊበላ ፣ ለነዚህ ፣ አብያተ ፣ ክርስቲያናት ፣ መነኩሳትና ፣ ቀሳውስት ፣ መተዳደሪያ ፣ እንዲሆን ፣ የሰጠ በትን ፣ ርስትና ፣ ጉልት ፣ የሚገልጽ ፣ መሆኑን ፣ ያስረዳል ።

፬ኛ ፣ ገብርኤል ፣ ስምዖን ፣ (Gabriel Simone)

ገብርኤል ፣ ስምዖን ፣ እንደዚህ ፣ ሁሉንም ፣ እየዘረ ፣ ከተመለከተ ፣ በኋላ ፣ እንደዚህ ፣ ሙሴ ፣ ራፍሬይ ፣ እንዳመለከተው ፣ ብዙዎቹ ፣ እሁለት ፣ ላይ ፣ ተከፍለው ፣ ቤተ ፣ ጊዮርጊስ ፣ ብቻ ፣ ለብቻው ፣ በተለየ ፣ ሥፍራ ፣ ላይ ፣ መሆኑን ፣ ይገልጻል ።
በገድ ፣ ሥፍራ ፣ ላይ ፣ የሚገኙት ፣
ቤተ ፣ ደናግል ፣
ቤተ ፣ ማርያም ፣

ቤተ : መድኃኔ : ዓለም :

ቤተ : ጉልሳታ :

ቤተ : መስቀል :

ቤተ : ቅዱስ : ሚካኤል :

በሌላ : ሥፍራ : ላይ : በንድነት : የሚገኙት ።

ቤተ : ገብርኤል :

ቤተ : አባ : ሊባኖስ :

ቤተ : መርቆሬዎስ :

ቤተ : አማኑኤል ።

በነዚህ : አብያተ : ክርስቲያናት : አጠገብ : የሚያልፍ : ከሌላ : ወንዝ : በሰው : ክንድ : እንደ : በይ : ተሠርቶ : የሚተላለፍ : ወሃ : አለ ። ስሙንም : ዮርዳኖስ : ብለው : ሠይመውታል ። ኢትዮጵያውያን : እነዚህን : አብያተ : ክርስቲያናት : የሠሩት : በጥንታዊቱ : የይሁዳ : ከተማ : በኢየሩሳሌም : የሚገኙትን : ፲፩ዱን : ቤተ : መቅደስ : በገራቸው : እንዲገኝ : ለማድረግ : አስበው : ነው : እያለ : በተረፈ : ለያንዳንዳቸው : ቤተ : ክርስቲያን : ብዙ : ሐተታ : ይሰጣል ። ከነዚህ : ውስጥ : ቤተ : አባ : ሊባኖስን : ለባሏ : ለላሊበላ : ከብር : ስትል : ያሠራቸው : በለቤቱ : መስቀል : ከብራ : መሆንዎን : እየገለጸ : የአብያተ : ክርስቲያናቱ : ሥራ : የግብፅ ንፍ : የአንድን : አገር : የመቅደስ : ቅርጽ : ዓይነት : መሆኑን : ያስረዳል ።

በተረፈ : ከሁሉም : አብያተ : ክርስቲያናት : ሥራ : የመድኃኔ : ዓለም : ቤተ : ክርስቲያን : ሥራ : በማናቸውም : ዓይነት : መብሰጡንና : ስለቀሩት : ሕንፃዎች : ስለመጠናቸው : ስለስዕላቸው : የሚሰጠው : ሐተታ : እንደዚያው : እነሙሴ : ራፍሬይ : እንደሰጡት : ዓይነት : ነው ።

ለዚህ : ሁሉ : የገዢ : ፔሩሾን : መጽሐፍ : ከ፻፱ : ገጽ : እስከ : መጨረሻ : ያለውን : መመልከት : ነው ።

እነዚህ : አላይ : የተጻፉትና : ያልተጻፉትም : የውጭ : አገር : ሰዎች : የእነዚህን : አብያተ : ክርስቲያናት : ሕንፃ : የቅርጹን ማማር : የየክፍሉን : ብዛት : በመመልከት : በጣም : ይደነቃሉ ። ይልቁንም : አንዳንዱ : የቋጥኝ : ድንጋይ : እየተፈለፈለ : ከዚህ : የመቅደሱና : የቅድስቱ : ክፍል : የመስኮቱና : የበሩ : እየተለየ : የተሠራ : በመሆኑ : የዚህን : ዓይነት : በዓለም : አይገኝም : በማለት : ሁሉም : ተስማምተዋል ። አፄ : ላሊበላም : እነዚህን : ሁሉ : በዘመኑ : ለማሠራት : መቻሉ : ምን : ያህል : ትጋትና : መንፈሳዊነት : ቢኖረው : ነው : የዚያን : ዘመን : ሠራተኛስ : በዚህ : ዓይነት : ጥበብ : ምን : ያህል : ተራምዶ : ኖሯል : በማለት : ይደነቃሉ ።

በዚህ : ሁሉ : ምክንያት : በዘጉዬ : ሥርወ : መንግሥት : ውስጥ : ከሚገኙት : ነገሥታት : የአፄ : ላሊበላ : ስምና : ዝና : በጣም : የገነነ : ሆነ ።

የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ የአክሱምን ፡ ዙሪያ ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ ታሪካዊ ፡ ሐውልት ፡ የኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ እንዳከብሩት ፡ አፄ ፡ ላሊበላ ፡ በዚህ ፡ በላስታ ፡ ያሠራ ፡ ራቸው ፡ የገዳመ ፡ ሮሐ ፡ (ወይም ፡ የደብረ ፡ ሮሐ) ፡ የቤተ ፡ መቅደስ ፡ ሥራ ፡ በተለይ ፡ ለዛጉዬ ፡ መንግሥት ፡ በጠቅላላው ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ዙሪትና ፡ ትምክህት ፡ የሚሰጥ ፡ ነው ።

አፄ ፡ ላሊበላ ፡ እነዚህን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አሠርቶ ፡ ሲጨርስ ፡ ለመነኩሳቱና ፡ ለቀሳውስቱ ፡ መተዳደሪያቸውን ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ እየደለ ደለ ፡ ሰጠ ። በ? ፡ ምዕራፍ ፡ የተጻፈው ፡ ጽሑፍ ፡ እንደሚገልጸው ፡ ሙሴ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ በሺምዛና ፡ (ሠራዌ) ፡ ገዳም ፡ ለሚገኘው ፡ ለአባ ፡ ማጣ ፡ (መጣፅ) ፡ ገዳም ፡ የተሰጠውን ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ የሚናገረውን ፡ የቀዳት ፡ ከዚህ ፡ ገዳም ፡ ወንጌል ፡ ላይ ፡ ነው ። በዚህ ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ፩ኛው ፡ ወሀብኩ ፡ ለመጣፅ ፡ የሚለው ፡ ለዚያው ፡ በሺምዛና ፡ ገዳም ፡ ለሚገኘው ፡ ለአባ ፡ መጣፅ ፡ ገዳም ፡ ይሆናል ። በንደኛው ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ ደግሞ ፡ አጉለትኩ ፡ አክሱምኩ ፡ አነ ፡ ሐፃኒ ፡ ላሊበላ ፡ ለቤተ ፡ መስቀል ፡ ወለቤተ ፡ ማርያም ፡ የሚለው ፡ ለነዚህ ፡ በላስታ ፡ ላሠራቸው ፡ መሆን ፡ አለበት ። ነገር ግን ፡ ከነዚህ ፡ ጋር ፡ ቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስ ፡ የሚል ፡ ስለአለ ፡ በ? ፡ ምዕራፍ ፡ የተጻፈው ፡ የሮስት ፡ አዋጅ ፡ በአፄ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ዘመን ፡ በ፯ኛው ፡ መቶ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ላይ ፡ ለተገደመው ፡ በሺምዛና ፡ ላለው ፡ ገዳም ፡ መሆኑንና ፡ ወይም ፡ በርሱ ፡ ዘመን ፡ ላሠራው ፡ መሆኑን ፡ ወደፊት ፡ ማጣራት ፡ ያስፈልጋል ።

ነገር ፡ ግን ፡ እንደ ፡ አፄ ፡ ላሊበላ ፡ የታወቁት ፡ ነገሥታት ፡ ሁሉ ፡ እንደ አክሱም ፡ እንደ ፡ ደብረ ፡ ቢዘን ፡ እንደ ፡ ደብረ ፡ ዳሞ ፡ እንደ ፡ ደብረ ፡ ሊባኖስ ፡ ላሉ ፡ ገዳማት ፡ ስጦታ ፡ መላክ ፡ በቀድሞዎቹ ፡ ነገሥታት ፡ ስጦታ ፡ ላይ ፡ እነሱም ፡ በፋንታቸው ፡ በራሳቸው ፡ ስም ፡ ርስትና ፡ ጉልት ፡ መስጠት ፡ ለነፍሳቸው ፡ ደኅንነት ፡ መሆኑን ፡ ስለሚያምኑ ፡ አፄ ፡ ላሊበላም ፡ አስቀድሞ ፡ በሠራዬ ፡ ላለው ፡ ለአባ ፡ መጣፅ ፡ (ለአባ ፡ ሊባኖስ) ፡ ሰጥቶ ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ራሱ ፡ ላሠራው ፡ ለአባ ፡ ሊባኖስ ፡ ደልድሎ ፡ ሰጥቶ ፡ ይሆናል ።

እንግዲህ ፡ ሙሴ ፡ ሮልፍስ ፡ ሁለቱ ፡ የጥንት ፡ ሳይሆኑ ፡ አይቀሩም ፡ ብለው ፡ ያመጡትን ፡ ጥርጥር ፡ ወደጎን ፡ እንተውና ፡ ላሊበላ ፡ ያሠራቸው ፡ አሥር ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ መሆናቸው ፡ ነው ። ፲፩ኛውን ፡ ቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስን ፡ ለባሏ ፡ ክብር ፡ ስትል ፡ ያሠራቸው ፡ እቲጌ ፡ መስቀል ፡ ክብራ ፡ ነኝ ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በሌሎቹ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ የነዚያው ፡ የጻድቃኑ ፡ የነመርቆሬዎስ ፡ የመላእክቱ ፡ የንሚካኤል ፡ የነገብርኤል ፡ የጌታችንና ፡ የእመቤታችን ፡ ስእል ፡ ሲታይ ፡ በዚህ ፡ በቤተ ፡ አባ ፡ ሊባኖስ ፡ ግን ፡ በመካከል ፡ የገጉሠ ፡ የአፄ ላሊበላ ፡ ሆኖ ፡ በግራና ፡ በቀኝ ፡ የእቲጌ ፡ የመስቀል ፡ ክብራና ፡ የጻድቁ ፡ የአባ ፡ ሊባኖስ ፡ (አባ ፡ መጣፅ) ፡ መልክ ፡ ተስሎ ፡ ይታያል ።

ምዕራፍ ፡ ፹ ።

የላሊበላ ፡ ግዛትና ፡ በዘመኑ ፡ ያደረገው ፡ ጦርነት-የዐባይን ፡ ውሀ ፡ ስለመገደቡ-በዘመኑ ፡ የወጣው ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ።

በዛገሩዎቹ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ ስፋት ፡ በአክሱሞቹ ፡ በነአብርሃ ፡ ዘመን ፡ ከነበረው ፡ ስፋት ፡ የጠበበ ፡ ነው ። በነአብርሃ ፡ ወአጽብሐ ፡ ጊዜ ፡ ብዙ ፡ ጊዜም ፡ እየሸፈተ ፡ መነጠሉ ፡ በይቀር ፡ በለፈው ፡ ጊዜ ፡ እንደተመለከትነው ፡ ከኤርትራ በሕር ፡ ማዶ ፡ የዐረብ ፡ በምዕራብ ፡ በኩል ፡ የኑብያ ፡ ምሥራቅ ፡ ሁሉ ፡ ለአክሱም ፡ መንግሥት ፡ ገባሪ ፡ ነበር ። ነገሥታቱም ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ መሐመድና ፡ የጦር ፡ አለቆቹ ፡ ገና ፡ ስለአልተነሡ ፡ ደግሞ ፡ መናገሻ ፡ ከተማቸው ፡ አክሱም ፡ ዙሪያውን ፡ ለመቆጣጠር ፡ ቅርብ ፡ ስለነበረ ፡ ከዛገሩዎቹ ፡ ነገሥታት ፡ በበለጠ ፡ ገጥንነትና ፡ ብልሃት ፡ ሳይሆን ፡ በዚህ ፡ አላይ ፡ ባልናችው ፡ ምክንያቶች ፡ ሰፊውን ፡ መንግሥታቸውን ፡ አስፈርተው ፡ ይኖሩ ፡ ነበር ። ቢሆንም ፡ በዓለም ፡ ማንም ፡ ትልቅ ፡ መንግሥት ፡ ያለጦርነት ፡ በሰላም ፡ ብዙ ፡ ዘመን ፡ መግዛት ፡ እንደማይሆንልት ፡ የአክሱሞቹም ፡ በየጊዜው ፡ ለማስገበርና ፡ ለማሳመን ፡ ሲሉ ፡ ያደረጉትን ፡ ጦርነት ፡ እየሐውልታቸው ፡ ላይ ፡ በተለይም ፡ ከስመ ፡ ጥሩው ፡ ንጉሥ ፡ ከአብርሃ ፡ (ዒዛና) ፡ ላይ ያነበብነው ፡ በቂ ፡ ነው ።

አሁን ፡ ግን ፡ በዛገሩዎቹ ፡ በነላሊበላ ፡ ዘመን ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ የቀድሞ ፡ ስፋቱን ፡ ይዘ ፡ ወደፊት ፡ ለመቀጠል ፡ ነገሥታቱ ፡ ምንም ፡ ቢጥሩ ፡ በፍጹም ፡ ሊሆንላቸው ፡ አልቻለም ። የዐረቦች ፡ መንግሥት ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ኃይሉ ፡ የታላላቆቹን ፡ የፋርሶችንና ፡ የቀስጥንጥንያን ፡ አገሮች ፡ ሁሉ ፡ ቀምቶ ፡ ባለቤት ፡ ሆኗል ። እንኳን ፡ የታናሽ ፡ እስያና ፡ የአፍሪካ ፡ የአውሮፓ ፡ ደቡብ ፡ ክፍል ፡ እንኳን ፡ በነርሱ ፡ ሥልጣን ፡ ውስጥ ፡ መግባቱን ፡ ባለፈው ፡ አመልክተናል ። ስለዚህ ፡ የዚህኑ ፡ የዐረቡን ፡ ታላቅ ፡ መንግሥት ፡ በመደገፍ ፡ የእስላምን ፡ ሃይማኖት ፡ በመቀበላቸው ፡ ምክንያት ፡ የበቃ ፡ እርዳታ ፡ ከዐረቦቹ ፡ በማግኘት ፡ በኤርትራ ፡ በሕር ፡ አጠገብ ፡ የሚገኙት ፡ ደሴቶች ፡ እነዳሕላቅ ፡ እነምጥጥ ፡ ታቹንም ፡ የአዳል ፡ አገር ፡ የኖራሱን ፡ ባላባት ፡ አንግሥ ፡ ይቀመጣል ። እነዚህም ፡ አንዳንድ ፡ ጊዜ ፡ የኢትዮጵያው ፡ ንጉሥ ፡ በርትቶ ፡ ኃይለኛ ፡ ጦር ፡ ሲልክባቸው ፡ እየገበሩ ፡ በተረፈ ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ በዐረቦቹ ፡ የሥልጣን ፡ ጥላ ፡ ውስጥ ፡ በነፃነት ፡ ተቀምጠዋል ። ባንዳንድ ፡ ታሪክ ፡ ነገሥት ፡ እንደዚሁም ፡ በገጥን ፡ በቲስት ፡ ኩልቦ ፡ መጽሐፍ ፡ በመገመሪያው ፡ ሆሊም ፡ ገጽ ፡ ፪፻፷፰ ፡ ላይ ፡ ላሊበላ ፡ ከምጥጥ ፡ ዝምሮ ፡ እስከ ፡ ዘይላ ፡ የአዳልን ፡ አገር ፡ ሁሉ ፡ ጦር ፡ እየላከ ፡ ማሳመኑን ፡ ይገልጻል ። ታሪኩ ፡ እውነት ፡ ከመሆን ፡ አይዘልም ። እነዚያም ፡ የንጉሥ ፡ ላሊበላ ፡ ጦር ፡ ወግቷቸው ፡ እንደተመለሰ ፡ ለጥቂት ፡ ዘመን ፡ ገብረው ፡ አብዛኛውን ፡ ጊዜ ፡ አላይ ፡ እንዳልነው ፡ በቀንደኛ ፡ ባላባታቸው ፡ እየተመሩ ፡ የዐረቦቹን ፡ ኃይል ፡ ተደግፈው ፡ ለየብቻ ፡ መኖራቸው ፡

የታወቀ ፡ ነው ። በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ ምዕራብ ፡ ያለው ፡ የቦጅያ ፡ ሕዝብ ፡ ያለበት ፡ ሁኔታ ፡ የዚህ ፡ ዓይነት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ ለዐፄ ፡ ላሊበላም ፡ ሆነ ፡ ላባቶቹ ፡ ወይም ፡ ለተከታዮቹ ፡ ደንበኛ ፡ የተጣራው ፡ ግዛት ፡ ትግሬ ፡ ቤገምድር ፤ ጎጃም ፡ ሰሜናዊው ፡ ሸዋ ፡ በነዚህ ፡ መካከል ፡ ያለው ፡ የወሎ ፡ የየጁ ፡ ሰፋሬ ፡ ግዛት ፡ ሁሉ ፡ ነው ። በተረፈ ፡ ጊዜ ፡ እንደተመኙ ፡ ኃይል ፡ ባገኙ ፡ ቍጥር ፡ ከነዚህ ፡ አገሮች ፡ እያለፉ ፡ ከዐረብና ፡ ከኑብያ ፡ በቀር ፡ በአክሱሞች ፡ ጊዜ ፡ የነበረውን ፡ ግዛት ፡ መያዝና ፡ ማስተዳደር ፡ የተለመደ ፡ ነው ። በገድሉ ፡ ውስጥ ፡ ባንድ ፡ አገር ፡ ፩ ፡ ሰው ፡ ሸፍቶበት ፡ ልጁን ፡ ልክ ፡ ማስወጋቱን ፡ ሲገልጽ ፡ እገሩ ፡ ወይት ፡ ሸፍታው ፡ ማን ፡ መሆኑን ፡ የተላከው ፡ ልጁ ፡ የትኛው ፡ መሆኑን ፡ አይገልጽም ። ነገር ፡ ግን በነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ውስጥ ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ሸፍታው ፡ ጸረቅምስ ፡ እገሩ ፡ ጎጃም ፡ ለወጋው ፡ ከላሊበላ ፡ ታዘ ፡ የሔደው ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ነው ።

በተረፈ ፡ ስለላሊበላ ፡ ከሚነገረውና ፡ ከሚጻፈው ፡ ውስጥ ፡ አንደኛው ፡ በዘመኑ ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ወደግብፅ ፡ እንዳይወርድ ፡ መከልከሉ ፡ ነው ። በአጠገቡ ፡ የሚኖሩት ፡ ከግብፅ ፡ ተሰደው ፡ የመጡት ፡ ክርስቲያኖች ፡ በግብፅ ፡ ያሉት ፡ የእስላሞቹ ፡ አስተዳዳሪዎች ፡ ቀድሞ ፡ በነሱ ፡ አሁንም ፡ ግብፅ ፡ በቀሩት ፡ ክርስቲያኖች ፡ እንደዚሁም ፡ በሊቀ ፡ ጳጳሱ ፡ ላይ ፡ የሚደረግባቸውን ፡ እሥራትና ፡ መክራ ፡ ለመበቀል ፡ ሲሉ ፡ «የግብፅ ፡ እስላሞች ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ካላገኙ ፡ መኖር ፡ አይችሉምና ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ከመንገዱ ፡ አውጥተህ ፡ ብትሰደው ፤ በውኃ ፡ ጥም ፡ የተነሣ ፡ እስላሞቹ ፡ አገራችንን ፡ ለቀው ፡ ይሔዳሉ» ፡ ብለው ፡ ለዐፄ ፡ ላሊበላ ፡ አመለከቱት ። ዐፄ ፡ ላሊበላም ፡ የነሱን ፡ አሳብ ፡ ለመፈጸም ፡ የዓባይን ፡ ውኃ ፡ ከመንገዱ ፡ አስወጥቶ ፡ ወደበረሃ ፡ ለመስደድ ፡ ወይም ፡ ከአዋሽ ፡ ጋራ ፡ ለማገናኘት ፡ አስቦ ፡ ነበረ ። ነገር ፡ ግን ፡ ብዙ ፡ ድካም ፡ ያለበት ፡ ሥራ ፡ መሆኑን ፡ ተገንዝቦ ፡ በዚህ ፡ ፈንታ ፡ ለዓባይ ፡ ወንዝ ፡ ብዛትና ፡ ምላት ፡ የሚሰጡትን ፡ በክረምት ፡ ወራት ፡ ብዙ ፡ ውኃ ፡ እየያዙ ፡ ወደዓባይ ፡ የሚጓዙትን ፡ ወንዞች ፡ እየቆረጠ ፡ ወደሌላ ፡ ለመስደድ ፡ ሥራ ፡ አስጀምሮ ፡ ነበር ፤ ይባላል ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ወደፍጻሜ ፡ አላደረሰውም ። ምናልባት ፡ ይህ ፡ ይዘታው ፡ ከእስላሞቹ ፡ ጋር ፡ በፍጹም ፡ የሚያጣላውና ፡ ላገሩም ፡ ለኢትዮጵያ ፡ አደጋ ፡ የሚያመጣበት ፡ መሆኑን ፡ ተገንዝቦ ፡ ትቶት ፡ ይሆናል ። ወይም ፡ በመካከሉ ፡ እርሱ ፡ መንግሥቱን ፡ ለቆ ፡ ወደመንፈሳዊ ፡ ሥራ ፡ ወደምነና ፡ ያዘነበለ፡ጊዜ ፡ የውኃ፡ግድቡ ፡ ሥራ፡በፍጹም ፡ ቀርቶ ፡ እንደሆነ ፤ አይታወቅም ።

ስለላሊበላ ፡ በገድሉ ፡ ከተጻፈው ፡ ሳንጽፈው ፡ ከቀረው ፡ ከያንዳንዱ ፡ ከተረታዊው ፡ ንግግር ፡ በቀር ፡ በየመጽሐፉ ፡ ስለዚህ ፡ ንጉሥ ፡ የተጻፈው ፡ ይኸው ፡ ነው ። በዘመኑ ፡ እግዚአብሔርን ፡ በመፍራትና ፡ ዙፋን ፡ ከሰሎሞን ፡ ዘር ፡ ቀማህ ፡ የሚሉትን ፡ የቀሳውስትን ፡ ንግግር ፡ በማክበር ፡ ወደፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ ከአክሱም ፡ ሸሽቶ ፡ ሸዋ ፡ ለሚቀመጠው ፡ ለሰሎሞን ፡ ዘር ፡ በዘመኑ ፡ ዙፋኑን ፡ ሊለቅ

አስቦ ፡ ነበር ፡ እየተባለ ፡ ተጽፏል ። ነገር ፡ ግን ፡ በምን ፡ ምክንያት ፡ እንደቀረ ፡ ማሰቡን ፡ የሚገልጸው ፡ ገድሎ ፡ የቀረበትን ፡ ምክንያት ፡ አይገልጽም ።

በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ የሚባለው ፡ መጽሐፍ ፡ ከግብፅ ፤ መውጣቱን ፡ ለመግለጽ ፡ በመጨረሻው ፡ ላይ ፡ እንደዚህ ፡ የሚል ፡ ተጽፏል ።

“ውተብህለ ፡ በክታብ ፡ ዐረቢ ፡ አውጸእናሃ ፡ እመጽሐፈ ፡ ቅብጢ ፤ ለዐረቢ ፡ እመቃብረ ፡ ማርቆስ ፡ ወንጌላዊ ፡ ማምህር ፡ አብ ፡ ኩልነ ፡ ወአውጸእናሃ ፡ በ፬፻ወ፱ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ (1) ፤ ውስተ ፡ ሀገረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ በመዋዕለ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ሰጋሁ ፡ ላሊበላ ፤ በመዋዕለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ጌር ፡ ጳጳስ ። ወአስተታ ፡ እግዚአብሔር ፡ ኢያወጽእ ፡ ወኢተርጉሞ ፡ ኅሰ ፡ ነገረ ፡ ሀበሽ ። ወሶበ ፡ ኃለይኩ ፡ ዘንተ ፡ ለምንት ፡ ኢተርጉምዋ ፡ አዝ ፤ ወፈረግ ፤ (አበልፅዝ ፡ ወአበልፈረግ) ፡ እለ ፡ አውጽእዋ ፡ እቤ ፡ ዘንተ ፡ እስመ ፡ ወጽአት ፡ በመዋዕለ ፡ ዘን ፡ (ዛጉዬ) ፡ ኢተርጉምዋ ፡ እስመ ፡ ትብል ፡ ዛቲ ፡ መጽሐፍ ፡ እለሰ ፡ ይነግሡ ፡ እለ ፡ ኢኮኑ ፡ እስራኤል ፡ ተዓድዎ ፡ ሕግ ፡ ውእቱ ። ወሶበ ፡ ይከውን ፡ መንግሥተ ፡ ለጄራኤል ፡ አውጽእዋ ፡ ወተረክበ ፡ በናዝሬት ። ወጸልዩ ፡ ላዕሌሃ ፡ ለይስሐቅ ፡ ነዳይ ፡ ወኢትሒሱኒ ፡ በእንተ ፡ ኢያርትዖ ፡ ነገረ ፡ ልሳን ። እስመ ፡ ጸመውኩ ፡ ብዙኅ ፡ በአንተ ፡ ክብራ ፡ ለሀገረ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ወበእንተ ፡ ፀዓታ ፡ ለጽዮን ፡ ሰማያዊት ፡ ወበእንተ ፡ ክብረ ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ። እስመ ፡ አነሂ ፡ ተስዕልክዎ ፡ ለመኩንን ፡ ርቱፅ ፡ ፍቀረ ፡ ክርስቶስ ፡ ያዕቢኮ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወአፍቀረኒ ፡ ወይቤለኒ ፤ ግበር ፡ ወገበርኩ ፡ እንዘ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይረድአኒ ፡ ኢይፍድዩኒ ፡ በከመ ፡ አበሳዩ ፤ ለገብርክሙ ፡ ጸልዩ ፡ ወለእለ ፡ ጸመው ፡ ምስሌዩ ፡ በፀዓተ ፡ ዛቲ ፡ መጽሐፍ ፡ እስመ ፡ ተመንደብነ ፡ ፈድፋደ ፡ አነ ፡ ወይምሐረኒ ፡ አብ ፡ ወሕዝበ ፡ ክርስቶስ ፡ ወእንድርያስ ፡ ወፊልጶስ ፡ ወመሐሪ ፡ አብ ፡ ይምሐሮሙ ፡ እግዚአብሔር ፡ በመንግሥተ ፡ ሰማያት ፡ ምስለ ፡ ኩሎሙ ፡ ቅዱሳን ፡ ወሰማዕት ። ወይጽሐፍ ፡ ስሞሙ ፡ ውስተ ፡ መጽሐፈ ፡ ሕይወት ፡ ለፍቀሮሙ ፡ ዜና ፡ ገብርኤል ፡ ወለፍቅርቶሙ ፡ ጽዮን ፡ ሞገሳ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ።

ግእዝኛውን ፡ ጽሑፍ ፡ ለማብራራት ፡

እዝ ፡ ወፈረግ ፡ የሚላቸው ፡ በሌላ ፡ ግዕዝኛ ፡ ጽሑፍ ፡ አበልአዝ ፡ ወአበል ፤ ፈረግ ፡ ሲላቸው ፡ ይገኛል ። ደንበኛ ፡ ስማቸው ፡ አቡል - አዝ ፤ አቡል - ፈረጅ ፡ ነው ። እነርሱ ፡ በላሊበላ ዘመን ፡ ከኮፕት ፡ ቋንቋ ፡ ወደ ፡ ዐረብኛ ፡ ተርጉመው ፡ ከእስክንድርያ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ አመጡት ። ግዕዙ ፡ ቅብጢ ፡ የሚለው ፡ የኮፕት ፡ ቋንቋ ፡ ከዐረብኛ ፡ በፊት ፡ ከቀድሞ ፡ የግብፅ ፡ ጽሕፈት ከደሞቲክ ፡ በኋላ ፡ ግብፆች ፡ ይልቁንም ፡ የክርስቲያኖቹ ፡ ወገኖች ፡ ይነጋገሩበትና ፡ ይጽፏበት ፡ የነበረው ነው ። ወጸልዩ ፡ ላዕሌዩ ፡ ለይስሐቅ ፡ ነዳይ ፡ የሚለው ፡ ይስሐቅ ፡ የአክሱም ፡ ንቡረ ፡ ዕድ ፡ የነበረውና ፡ ከጓደኞቹ ፡ ሊቃውንት ከነይምሐረኒ ፡ አብ ፡ ጋር ፡ ከዐረብኛ ፡ ወደ ፡ ግዕዝኛ ፡ ተረገመው ፡ ማለት ፡ ነው ።

(1) ዓመተ ፡ ምሕረቱን ፡ የሚቁጥረው ፡ ከመሐመድ ፡ ይመስላል ።

ያዕቤከ፡ እግዚእ፡ የሚባለው፡ የትግሬው፡ ሹም፡ በአሳቡ፡ እንደደገፈውም፡ በጽሑፍ፡
ይገልጻል ። ይህ፡ ከብረ፡ ነገሥት፡ የተተረጎመበት፡ ጊዜ፡ እንደ፡ ኤው፡ ቀሩጥር፡
ሺ፫፻፲፬-ሺ፫፻፳፩ ዓ ም ፡ ላይ ፡ ነው ። ይህም ፡ ዘመን ፡ አረ ፡ አምደ ፡ ጽዮን ፡
የነገሠበት ፡ ዘመን ፡ መሆኑ ፡ ነው ። በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ ያልተመለሰበትን ፡
ምክንያት ፡ ጻሐፊው ፡ ራሱን ፡ ይጠይቅና ፡ መልሱንም ፡ ራሱ ፡ ይሰጣል ። ከእ
ጸኤል ፡ ወገን ፡ ያልሆኑ ፡ ሕግ ፡ ተላልፈው ፡ መንግሥት ፡ በያዙ ፡ በዛጉዬ
ዎች ፡ ጊዜ ፡ መተርጎም ፡ አገቡብ ፡ እንዳይደለ ፡ መጽሐፉ ፡ ራሱ ፡ መከልከ
ሉን ፡ ይገልጻል ። ከዚያ ፡ መንግሥት ፡ ከዛጉዬ ፡ ወደሰሎሞን ፡ ዘር ፡ ወደ
ፊት ፡ እንደምናገኘው ፡ በተመለሰ ፡ ጊዜ ፡ ከተቀመጠበት ፡ ከናዝሬት ፡ (፩) ወጥቶ
በብዙ ፡ ድካም ከጓደኞቹ ፡ ጋር ፡ ወደ ፡ ግዕዝ ፡ እንደተረጎመው ፡ ያስረዳል ።

የዚህን ፡ ጉዳይ ፡ ወደገብን ፡ እንተውና ፡ ከጸኤል ፡ ወገን ቢሆኑም ፡
ባይሆኑም ፡ የዛጉዬ ፡ ነገሥታት ፡ ለኢትዮጵያ ፡ እድገትና ፡ መሻሻል ፡ በዚያው ፡
አክሱሞቹ ፡ በደከሙበት ፡ መጠን ፡ ደክመዋል ። ከነርሱም ፡ ውስጥ ፡ አብዛኞቹ ፡
የቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሥራቸውን ፡ ሳይተዉ ፡ ለመንፈሳዊ ፡ ሥራ ፡ የተጉ ፡
በመሆናቸው ፡ የቅዱስነትን ፡ ማሰርግ ፡ አግኝተው ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ቅዱስ ፡ ሐርቤ ፡
ቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡ ቅዱስ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ሲባሉ ፡ እነሆ ፡ ሁል ፡ ጊዜ ፡ እን
ሰማለን ። ላሊበላ ፡ ያሠራቸው ፡ የመካነ ሮሐ ፡ (ላስታ) ፡ የአብያተ ፡ ክርስቲ
ያናት ፡ ሕንፃዎች ፡ በሥራቸው ፡ ማማርና ፡ በጌጡ ፡ በጥበቡ ፡ ዓይነት ፡
የውጭ ፡ አገር ፡ መርማሪ ፡ በጣሙን ፡ እመደነቅ ፡ ላይ ፡ መውደቃቸውን ፡
ከዚህ ፡ በፊት ፡ በሰፊው ፡ ገልጸናል ።

ምዕራፍ ፡ ፹፩ ።

የአረ ፡ ላሊበላ ፡ ዕረፍት ።

አረ ፡ ላሊበላ ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ እንደሚለው ፡ ከርሱ ፡ በኋላ ፡ መንግሥ
ቱን ፡ ለጥንቱ ፡ ለሰሎሞናዊው ፡ ዘር ፡ ለመመለስ ፡ ፈልጎ እንደነበረ ፡ ለመናገር፡
ሲፈልግ ፡ እንደዚህ ፡ ይላል ።

«ውበውዕስ ፡ ወቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡ ሶበ ፡ ፈጸመ ፡ ሕንፃሆን ፡ ለእማንቱ ፡
አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ዘከመ ፡ አርአዮ ፡ እግዚአብሔር ፡ አፈቀደ ፡ በመ ፡
ይገቡንዲ ፡ ላዕሌሁ ፡ ሢመተ ፡ መንግሥት ፡ ወአፈቀደ ፡ ከመ ፡ ትእዳ ፡ ላዕለ ፡
ወልዱ ። አላ ፡ ይቤ ይሚጣ ፡ ለዛቲ ፡ ሢመተ ፡ መንግሥት ፡ ወያግብአ ፡ ኃበ ፡
ጸኤል ፡ . . . . » ጸኤል ፡ የሚለው ፡ የሰሎሞንን ፡ ዘር ፡ ነው ።

ወደፊት እንደምናነበው ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ገድል ፡ ግን ፡ ላሊበላ ፡
ሊሞት ፡ አቅራቢያ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ ጠርቶ ፡ ይስሐቅ ፡ ያዕቆብን ፡ እንደ፡
ባረከው ፡ ባርከ ፡ ዙፋኑን ፡ ሰጠው ፡ ሲል ፡ ይገኛል ። የሆነ ፡ ሆኖ በማናቸ

(ጸ) ናዝሬት ፡ በትግሬና ፡ በላስታ ፡ መካከል ፡ የምትገኝ ፡ በዛጉዬዎች ፡ ዘመን ፡ የጸጸሳት ፡ መቀመጫ ፡ የነበረች ።?

ውም ረገድ ፡ ላሊበላ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ጭ ፡ ዓመት ፡ ከገዛ ፡ በኋላ ፡ በመንግሥቱ ፡ ነአኩዳ ፡ ለአብ ፡ እንደተከተለው ፡ በየመጽሐፉ ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ።

የሞተበትን ፡ ቀን ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ «ወአዕረፈ ፡ አመ ፡ ፳ ወ፪ ፡ ለወ ርኃ ሐዘራን ፡ ። ይላል ። ሐዘራን ፡ ማለት ፡ በሶርያ ፡ ቋንቋ ፡ ሰኔ ፡ ማለት ፡ ነው ። ፔሩሾ ፡ ፩፻፳፰ ገጽ ፡ ተመልከት ። አረሚ ፤ አረብ ፤ ሃይማኖት ፤ ኃጢአት ፤ መልአክ ፡ የሚባሉት ፡ ቃላቶች ፡ ከሶርያ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ቋንቋ ፡ እንደገቡት ፡ ዓይነት ፡ ይኸም ፡ ሐዘራን ፡ በመገመሪያ ፡ ጊዜ ፡ ገብቶ ፡ ሳይለመድ ፡ ቀርቷል ፡ ማለት ፡ ነው ። በኋለኛው ፡ ዘመን ፡ የተጻፈው ፡ ስንክሳርና ፡ እርሱን ፡ መውረት ፡ እያደረጉ ፡ የሚጽፉት ፡ ያገራችንም ፡ የውጭ አገር ጸሐፊዎች እነኩልበም ፡ ላሊበላ ፡ የሞተበትን ፡ በሰኔ ፡ ፲፪ ቀን ፡ (፲፪፻፳፰ ፡ ዓ ፡ ም) ላይ ፡ አቁመውታል ። የተቀበረበትን ፡ ደግሞ ፡ ራሱ ፡ ከሠራቸው ፡ ከአሥሩ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ውስጥ በንደኛው በቤተ ፡ ማርያም ፡ ተቀብሯል ፡ የሚሉ ፡ አሉ ። እሥፍራው ፡ ድረስ ፡ እየሄዱ ፡ ቀሳውስቱን ፡ እየጠየቁ ፡ በይናቸው ፡ ሥፍራውን ፡ ጎብኝተው ፡ የጻፉት ፡ እነሙሴ ፡ ሮልፍስ ፡ እነሙሴ ፡ ራፍሬይ ፡ እነሙሴ ፡ ስምያን ፡ ግን ፡ ላሊበላ ፡ የተቀበረው ፡ በቤተ ፡ ጎልጎታ ፡ ነው ፡ ያሉት ፡ የሚታመን ፡ ነው ። ለዚህ ፡ ጉዳይ ዋና ምስክር ፡ ሊሆን ፡ የሚችለው ፡ የራሱ ፡ ገድል ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ገድሎ የሚለው ፡ «ወያሮ ፡ ገብርኤል ፡ ዲባ ፡ አክናሬሁ ፡ ወከልአን ፡ መላእክት ፡ እንዘ ፡ ይዘምሩ ፡ በቅድሚያ ፡ ወበድኅሬሁ ፡ አዕረግዎ ፡ ውስተ ፡ ሰማይ ፡ . . . . » በማለት ፡ ወደሰማይ ፡ አረገ ፡ ነውና ፡ የሚለው ፡ ለማመን ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ። ስለዚህ ፡ እንደ ፡ ሰው ፡ ልጅ ፡ ሞቶ ፡ በዚህ ፡ በጎልጎታ ፡ መቀበሩን ፡ አምነን ፡ ወደሌላው ፡ ጉዳይ ፡ እንለፍ ።

የሞተበትን ፡ ቀን ፡ መውረት ፡ በማድረግ ፡ በስንክሣር ፡ መጽሐፋችን ፡ በሰኔ ፡ ፲፪ ቀን ፡ ስለላሊበላ ፡ የሚነበበው ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ነው ።

«ወበዛቲ ፡ ዕለት ፡ ከዕበ ፡ ከነ ፡ ብፁዕ ፡ ወንጹሕ ፡ ወረዓዬ ፡ ምስጢረ ፡ ሰማያት ፡ ላሊበላ ፡ ንጉሠ ፡ ኢትዮጵያ ። ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ሶበ ፡ ወለድዎ ፡ አበዊሁ ፡ ሐፀንዎ ፡ በሩሪሐ ፡ እግዚአብሔር ፡ ወሶበ ፡ ልሕቀ ፡ ወበጽሐ ፡ አምጣነ ፡ አካለ ፡ ብአሲ ፡ ሰምዓ ፡ ንጉሥ ፡ እኅሁ ፡ ዘይልሕቅ ፡ ከመ ፡ ውእቱ ፡ ይወርስ ፡ መንግሥቶ ፡ ወይነብር ፡ ዲባ ፡ መንበሩ ፡ ቦዓ ፡ ላዕሌሁ ፡ ቅንዓት ፡ ወፊነው ፡ ወጸውዎ ፡ ወሶበ ፡ በጽሐ ፡ ወቆመ ፡ ቅድሚያ ፡ እመክነየ ፡ ላዕሌሁ ፡ ነገረ ፡ ወአዘዘ ፡ ይቅስፍዎ ፡ ብዙኅ ፡ ቅስፊታት ፡ እምጊዜ ፡ ፫ ሰዓተ ፡ መዓልት ፡ እስከ ፡ ፱ መዓልት ። ወእምድኅረዝ ፡ አዘዘ ፡ ያቅምዎ ፡ ቅድሚያ ፡ ወሶበ ፡ ቆመ ፡ ቅድሚያ ፡ አንከረ ፡ ንጉሥ ፡ ወኸሎሙ ፡ ሠራዊቱ ፡ ሶበ ፡ ርእዩ ፡ ከመ ፡ አልቦ ፡ ዘበጽሐ ፡ እሙስና ፡ ወከነ ፡ ይሢውሮ ፡ ሎቱ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ። ወአምዝ ፡ ይቤሎ ፡ ሥረይ ፡ ሊተ ፡ ኦ ፡ እኅየ ፡ ዘገበርኩ ፡ ላዕሌከ ። ወእምዝ ፡ ገብሩ ፡ ዕርቀ ፡ ወሰላመ ፡ በበይናቲሆሙ ። ወርእዩ ፡ እግዚአብሔር ፡ ኅበ ፡ ከኅኒሁ ፡ ዘይእቲ ፡ እለት ፡ ወአውረሶ ፡ ወወሀቦ ፡ ይአተ ፡ መን

ግሥተ ። ወሶበ ፡ ነግሠ ፡ ሐለየ ፡ በዘያዎምሮ ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ወገብረ ፡ ምጽ
ዋታተ ፡ ብዙኅ ፡ ለነዳያን ፡ ወለምስኪናን ፡ ወሶበ ፡ እግዚአብሔር ፡ ኅበ ፡ ጸንክ፡
ፍቅሩ ፡ አስተርአየ ፡ ሎቱ ፡ መልአከ ፡ እግዚአብሔር ፡ በሕልም ፡ ወመሰጠ ፡
ኅዜሁ ፡ ወአስተርአየን ፡ ዘከመ ፡ ይገብሮን ፡ ለጊቱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡
ዘዘዚአሆን ፡ ኅብሮን ፡ ወገብረ ፡ በከመ ፡ አርአየን ፡ እግዚአብሔር ። ወሶበ ፡
ፈጸመ ፡ ሐኒዖቶን ፡ ለእማንቱ ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ አውረሰ ፡ መንግሥቶ፡
ለወልደ ፡ እኑሁ ፡ ወአምዝ ፡ አእረፈ ፡ በሰላም ፡ እግዚአብሔር ፡ ይምሐሮ ፡
በጸሎቱ ፡ ለዝንቱ ፡ ቅዱስ ፡ ላሊበላ ፡ ለዓለመ ፡ ዓለም ፡ አሜን ።

ሰላም ፡ ለላሊበላ ፡ ሐናዪ ፡ መቅደስ ፡ በጥበብ ፡
በዕብን ፡ ይቡስ ፡ እንበለ ፡ መሬት ፡ ርጡብ ፡
በዘኢይትአመር ፡ ዘሎቱ ፡ ምሥፍና ፡ ወምግብ ፡
አምሳለ ፡ መዓር ፡ ተድላ ፡ ነገሥት ፡ ወሕዝብ ፡
በዕለተ ፡ ተወልደ ፡ ተዐግተ ፡ በሕንብ ።

ስንክሣሩ ፡ እንደገድሉ ፡ ላሊበላ ፡ የተወለደለት ፡ ንብ ፡ ከቦት ፡ እንደነበረ፡
ይጠቅሣል ። እንደዚሁም ፡ የ፲፩ዱን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ ፡ ከግብፅ ፡
የመጡት ፡ ጥበበኞች ፡ እነሲዲ ፡ መስቀል ፡ መሥራታቸውን ፡ ታሪክ ፡ ጸሐፊው፡
ሲገልጽ ፡ ገድሉና ፡ ስንክሣሩ ፡ ግን ፡ የ፲፩ዱን ፡ አብያተ ፡ ክርስቲያናት ፡ ሥራ፡
እግዚአብሔር ፡ ራሱ ፡ ለላሊበላ ፡ አመለከተው ፡ ይላል ። ላሊበላ ፡ የገዛበትን ፡
ዘመን ፡ ጸሐፊ ፡ ሁሉ ፡ ከፍና ዝቅ ፡ እያደረገ ፡ ይጽፈዋል ፡ ያገራችን ፡ ከ፲፩፻፶፯
እስከ ፡ ፲፩፻፺፯ ፡ ዓ፡ ም ። ግማሾች ፡ ከ፩፻፩፻፵፫ - ፩፻፩፻፹፫ ፡ ዓ፡ ም ፡ ያደርጉታል ።
የአስክንድርያን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ይልቁንም ፡ የሊቃነ ፡ ጳጳሳትን ፡ ታሪክ ፡
መቃርዮስና ፡ ሬዖዶት ፡ የሚባሉት ፡ በላቲን ፡ የጻፉትን ፡ የተመለከቱ ፡ ጸሐ
ፊዎች ፡ ደግሞ ፡ እንደ ፡ ኤው ፡ ቁ ፡ ከ፩፻፩፻፹፫ - ፩፻፶፪ ዓ ፡ ም ፡ ላይ ፡
ያደርጉታል ።

የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ።

በገድሉ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ታሪክ-ጽንሰቱና ፡ ልደቱ—
በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ወደ ፡ ጐጃም ፡ ተልከ ፡ ከፀረ ፡ ቅምስ ፡ ተዋግቶ ፡ እንዳሸነፈ—
ከላሊበላ ፡ ቀጥሎ ፡ በኢትዮጵያ ፡ እንደነገሠ ።

ከላሊበላ ፡ ቀጥሎ ፡ በዙፋን ፡ የተቀመጠ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ነው ። እርሱም ፡ የላሊ
በላ ፡ ወንድም ፡ የቅዱስ ፡ ሐርቤ (ገብረ ፡ ማርያም) ልጅ ፡ ነው ። የቀሩት ፡ የአገራችንና ፡
የውጭ ፡ አገር ፡ ጸሐፊዎች ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ አባት ፡ የላሊበላን ፡ ወንድም ፡ ቅዱስ፡
ሐርቤ ፡ ወይም ፡ ገብረ ፡ ማርያም ፡ ሲሉ ፡ ሙሴ ፡ ከንቲ ፡ ሮሲኒ ፡ ሕዝባይ ፡ ብለውት ፡
ይገኛል ። ምናልባት ፡ የስም ፡ ብቻ ፡ መለያየት ፡ ይሆናል ። ላሊበላ ፡ ይትባረክ ፡
የሚባል ፡ ልጅ ፡ ነበረው ። እርሱ ፡ እያለ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ የነገሠበት ፡ ምክ
ንያት ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ገና ፡ አስቀድሞ ፡ በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ ኃይል ፡ አበጅቶ

ሰለ : ነበረና : ሰለ : ታወቀ : ይትባረክ : ግን : ገና : ወጣትና : ደካማ : ስለነበረ :
ይመስላል = እንደ : ነአኩቶ : ለአብ : ገድል : ግን : ለላሊበላ : ወራሽ : እንዲ
ሆን : ከእግዚአብሔር : የታዘዘው : ነአኩቶ : ለአብ : መሆኑን : ይገልጻል =

ሰለ : ነአኩቶ : ለአብ : ታሪክ : በመጨረሻ : ጊዜ : መንግሥቱን : በእቡን :
ተክለ : ሃይማኖት : አማካይነት : ለሰሎሞን : ዘር : ለይኩኖ : አምላክ : ከለቀቀ
በት : ከውሉ : ታሪክ : በቀር : ከዚያ : በፊት : በዘመነ : መንግሥቱ : የሠራው :
እንደላሊበላ : አይገኝለትም = በደንበኛው : የታሪክ : መጽሐፍ : ውስጥ : ሰለ
ዚህ : ንጉሥ : ታሪክ : የሚናገር : ፈልገን : ስናጣ : በገድሉ : ውስጥ : አንዳንድ
ነገር : ለመፈለግ : እንገደዳለን = ዳሩ : ግን : ከገድሉ : ውስጥ : የሚገኘው :
ለቀሩት : ነገሥታት : እንደሚደረገው : ሁሉ : ስለርሱም : የተጻፈው : አብዛ
ኛው : መንፈሳዊ : ገድልና : ተአምር : ነው = ከዚህ : ገድል : ውስጥ : አንዳንድ
ቃል : ስንወስድ : አብዛኛውን : አሳቡን : ለመመልከት : ፩ታሪካዊ : ቃል : ለመል
ቀም : ካልሆነ : በቀር : መላውን : በእውነተኛ : ታሪክነት : ለመውሰድ : አይደለም =

በገድሉ : ላይ : እንደሚገኘው : ገድሉን : ያጻፈው : ከናፍረ : ክርስቶስ : ውበ
እሴቱ : ቅርብተ : ክርስቶስ ፤ ጸሐፊው : ዘመንፈስ : ቅዱስ : እልፍዮስ : ይባላሉ =
ገድሉ : የሚለውን : በሚያጭሩ : እንመልከት =

«በስመ : አብ : ወወልድ : ወመንፈስ : ቅዱስ : አሐዳ : አምላክ : . . . ንቀድም :
በረድኤተ : እግዚአብሔር : በሠናይ : ውጥነቱ ፤ ውበፀ-ዕ : ሀብቱ : ወበጽሑፈ : ገድሉ :
ለዚና : ሠናይ : ለአቡነ : መክብበ : ነገሥት : ነአኩቶ : ለአብ . . . » ብሎ : ይገምርና :
«ገብርኤል : ወደእመቤታችን : እንደተላከ : እንደዚሁ : ወደላሊበላ : መጥቶ :
ከወንድምህ : አንድ : ልጅ : ይወለዳል : ይህ : ልጅ : ያንተ : ወራሽ : ይሆናል =
. . . አለው = ላሊበላ : ይኸን : ሰምቶ : ይትባረክ : እግዚአብሔር : አምላክ :
እሥራኤል : ወይትባረክ : ስመ : ስብሐተሁ : ቅዱስ . . . እያለ : ጸልዮ : ሲጨ
ርስ : ወደነአኩቶ : ለአብ : አናት : ሰላም : ለኪ : ወሰላመ : እግዚአብሔር : የሀሉ :
ምስሌኪ : ኢትዮርሐ : ወኢትግዝኒ : በስመ : ሐወጸ : ማጎጸኖን : ለግራ : ወለ
ሐና : ከማሁ : ሐወጸ : እግዚአብሔር : ማጎጸንኪ : በፍሬ : ሠናይ : ብሎ : ላክ =
እርሷም : ይኸን : ስትሰማ : መካን : ሆና : ትኖር : ነበርና : በውነት : እግዚአብሔር
በማጎጸኔ : ፍሬ : ሊያሳድርብኝ : ይሆን : እያለች : ብትጠራጠር : ገብርኤል : ራሱ :
ላሊበላ : እንደነገረው : መላክተኛው : አረጋገጠላት =

የናቱ : ስም : መርኬዛ : ያባቱ : ስም : ገብረ : መስቀል : ነው = ነአኩቶ : ለአብም :
በሚያዝያ : ተጸንዕ : በኖር : ተወለደ : የተወለደ : ለት : መልአኩ : ሚካኤል : በእ
ግዚአብሔር : ስም : ተልክ : ወደላሊበላ : መጥቶ : ልጅ : ተወልዷል : ሂድና : ውስ
ደው = ግዝረቱን : እኔ : በተገረዝቡበት : ቀን : ግረዘው : ጥምቀቱንም : እኔ :
በተጠመቅሁበት : ቀን : አስጠምቀው : ስሙንም : ነአኩቶ : ለአብ : በለው :
አለው = ላሊበላም : ይኸን : እንደሰማ : ወደወንድሙ : ሚስት : ወደመርኬዛ :

ሄዶ ፡ ይኸንኑ ፡ ነገራት ። እሷም ፡ ይኸን ፣ ስትሰማ ፤ ስብሐት ፡ ለአብ ፡ ለዘአጽ፡
ገዮ ፤ ስብሐት ፡ ለወልድ ፡ በደመ ፡ ገቦሁ ፡ ዘሠቀዮ ፤ ወስብሐት ፡ ዘመንፈስ ፡
ቅዱስ ፡ ዘአፍረዮ ፡ ብላ ፡ አመሰገነች ፡ ይልና ፡ ገድሎንም ፡ የጸፈው ፡ ሰው ፡
በራሱ ፡ ስም ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ጭህን ፡ ፍትው ፡ ከመ ፡ ጽጌ ፡ ሮማን ፡ ወረዛ ፡
ከመ ፡ ሰምሶን ፤ ጠቢብ ፡ ከመ ፡ ሰሎሞን ፡ ኦሪታዊ ፡ ከመ ፡ አሮን ፡ ወንጌላዊ ፡
ከመ ፡ ስምዖን ። እያለ ፡ ያወድሰና ፡ የነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ እድገትና ፡ ጋብቻ ፡ አነጋ
ገሡንም ፡ እንደዚህ ፡ ሲል ፡ ይቀጥላል ።

፫ ዓመት ፡ ከአናቱ ፡ ጋር ፡ ጎብስተ ፡ መና ፡ ስቱ ፡ ሰማይ ፡ እየተመገበ ፡
ሲኖር ፡ በፍኛው ፡ ዓመት ፡ በመንፈቀ ፡ ሌሊት ፡ ገብርኤል ፡ መጥቶ ፡ ከተኛበት ፡
ወስዶ ፡ ወደሰማይ ፡ አውጥቶ ፡ ከሦስቱ ፡ ሥላሴ ፡ አገናኘው ። የኩነኔንና ፡ የጽድቅ
ንም ፡ ሥፍራ ፡ አሳይቶ ፡ መለሰው ። ከዚያ ፡ በላሊበላና ፡ በሚስቱ ፡ በመስቀል ፡
ክብራ ፡ ቤት ፡ እንዳደገ ፡ በ፬ ዓመቱ ፡ ይስሐቅ ፡ የሚባል ፡ መምህር ፡ ዳዊት ፡
አስደገመው ። ሞግዚትም ፡ ጓደኛም ፡ እንዲሆነው ፡ የቤተ ፡ መንግሥት ፡ ሥርዓትና
አደን ፡ እንዲያስተምረው ፡ ገብረ ፡ ክርስቶስ ፡ የሚባለውን ፡ አጌ ፡ ላሊበላ ፡ ሰጥቶት
ነበረ ። ከጳጳሱ ፡ ዲቶና ፡ ሊቀበል ፡ ሲሔድ ፡ አብሮት ፡ የሔደው ፡ ይኸው ፡ ገብረ
ክርስቶስ ፡ ነው ። ፳ ፡ ዓመት ፡ ሲሞላው ፡ ከእስጢፋኖስና ፡ ከአቅሌስያ ፡ የምትወለ
ደውን ፡ ወጣት ፡ ልጅ ፡ ለሚስትነት ፡ አጩለት ። የሠርጉ ፡ ሥርዓትና ፡ ቊርባን
ከተፈጸመ ፡ በኋላ ፡ ድንግልናው ፡ በመጥፋቱ ፡ ያዝን ፡ ነበርና ፡ እባክሽ ፡ ድንግል
ናችንን ፡ እንጠብቅ ፡ ብሎ ፡ ሚስቱን ፡ ለምኖ ፡ በዚህ ፡ ተስማምተው ፡ እስከ ፡
፳፭ ፡ ዓመት ፡ በድንግልና ፡ ኖሩ ። ከአባቱ ፡ (ከአገቱ ፡ ማለቱ ፡ ነው ፡) ከላሊበላ ፡
አስፈቅዶ ፡ በኪሞስ ፤ እንድርያስ ፤ ሳውል ፡ በሚባሉት ፡ የእጅ ፡ ጥበበኞች ፡ የእ
መቤታችንን ፡ (ጽዮን) ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ አሠራ ። ሥራውም ፡ ፯ ፡ ወር ፡ ወስዶ ፡ በ፳፩ ፡
ኅዳር ፡ ታቦቷ ፡ ገባች ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ በላሊበላ ፡ ዘመን ፡ በነዛም ፡ (በገግጃም) ፡ ፀረ ፡ ቅምስ ፡ የሚ
ባል ፡ ነበር ፤ የሚስቱ ፡ ስም ፡ ማቱጽላላ ፡ የልጁ ፡ ስም ፡ መዓተ ፡ ገኒ ፡ ይባላል።
ይህ ፡ ሰው ፡ ላጌ ፡ ላሊበላ ፡ አልገዛም ፡ ብሎ ፡ እምቢ ፡ ስላለ ፡ ዳዊት ፡ ገጠያድን ፡
እንዲወጋ ፡ ሳያል ፡ እንደላከው ፡ እንደዚህም ፡ ላሊበላ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ ላከው።
ነአኩቶ ፡ ለአብም ፡ ገግጃም ፡ ሲደርስ ፡ ስምአኒ ፡ እግዚአ ፡ ጸሎትየ ፡ እምአጽናፈ፡
ምድር ፡ ጸራሕኩ ፡ ጎቤክ ፡ . . . . ፡ አድኅነኒ ፡ እግዚአ ፡ እምብእሲ ፡ እኩይ ፡ . . .
እያለ ፡ እስከ ፡ መጨረሻ ፡ ጸልዮ ፡ ጦርነት ፡ ገጠመው ። ሠራዊታቸውን ፡ ትተው ፡
ሁለቱ ፡ ብቻ ፡ ለብቻ ፡ ተጋጠሙ ፡ ፀረ ፡ ቅምስ ፡ ነአኩቶ ፡ ለአብን ፡ ሊገድለው ፡
ሲል ፡ ሚካኤልና ፡ ገብርኤል ፡ በክንፋቸው ፡ ከልለው ፡ አዳኑት ። ስለዚህ ፡ ነአኩቶ ፡
ለአብ ፡ ተዋግቶ ፡ አሸነፈና ፡ ማርኮ ፡ ፀረ ፡ ቅምስን ፡ በሰንሰለት ፡ አሥሮ ፡ ወደላሊበላ ፡
አመጣው ፡ በዚያን ፡ ጊዜ ፡ ላሊበላ ፡ ሮሐ ፡ ነበር ። ላሊበላም ፡ ፀረ ፡ ቅምስን ፡ በየው ፡
ጊዜ ፡ ስለምን ፡ አልገዛም ፡ ብለህ ፡ ሸፈትህ ፡ ብሎ ፡ ጠየቀው ፡ እርሱም ፡ አልገብርም ፡
አልገዛም ፡ አላልሁም ፡ አሁንም ፡ ለንጉሤ ፡ ታማኝ ፡ ተገዥ ፡ ነኝ ፡ ብሎ ፡ ታማኝን

ቱን : በቋስ : በመሐላ : አጽንቶ : ወደአገሩ : ተመለሰ ። ፀረ : ቅምስም : ወደአገሩ : ከተመለሰ : በኋላ : እንደገና : አምጸ : ሳለ : በድንገት : እግሩን : እሾህ : ወግቶት : በዚህ : ሞተ ።

ከዚህ : ሁሉ : በኋላ : የአፄ : ላሊበላ : ባለቤት : መስቀል : ክብራ : በመንፈስ : ቅዱስ : ተመርታ : እንግዲህ : በሕይወትህ : ሳለህ : መንግሥትህን : ለልጅህ : ለነአ ኩቶ : ለአብ : ስጠው : ብላ : መከረኛው ። ላሊበላ : በሕይወቱ : ሳለሁ : እንደምን : እሰጣለሁ : ብሎ : ከአንገራገረ : በኋላ : ነአኩቶ : ለአብን : ጠርቶ : ሥርዓተ : ንግሥ : ፈጽሞ : አነገሠው ። ነአኩቶ : ለአብም : መንግሥት : አይገባኝም : እያለ : አብ ዝቶ : ከተከራከረ : በኋላ : በኃዘንና : በለቅሶ : መንግሥቱን : ከላሊበላ : ተቀበለ ። ላሊበላም : በርክ : መርቆ : ከሠራዊት : ጋር : ወደቆቅህና : (ብሔረ : ቆቅህና) ሰደ ደው ። (ይህ : ሲሆን : ያነገሠው : ከሱ : በታች : በንድ : አውራጃ ፣ ነው) ።

በዚህ : አገር : ሳለ : የሱ : ወታደር : አንድ : የገባር : ላም : ወስዶ : ገባሩ : አቤት : ቢለው : ሳይሰማው : ቀረ ። ገባሩ : ወደ : ሮሐ : መጥቶ : ለመስቀል : ክብራ : አቤቱታ : አቀረበ ። መስቀል : ክብራም : መልስ : ብላ : ብትልክበት : ሳይመልስ : ቀርቶ : በዚህ : ላሊበላ : አስጠርቶ : ወቀሰው : ከዚህ : በኋላ : ነአኩቶ : ለአብ : እሺ : ብሎ : የላሊበላንና : የመስቀል : ክብራን : ጉልበት : ስሞ : ሄዶ : ላግረቱን : አስመለሰ ።

ከዚህ : በኋላ : ላሊበላ : ሊሞት : አቅራቢያ : ነአኩቶ : ለአብን : እንደገና : አስጠርቶ : ይስሐቅ : ያዕቆብን : እንደመረቀው : መርቆ : በመንበረ : ዙፋኑ : አስቀ ምጦ : በሙሉ : መንግሥቱ : አነገሠውና : ላሊበላ : ጥቂት : ጊዜ : ቆይቶ : ሞተ ።

ነአኩቶ : ለአብ : በዘመኑ : ሁሉ : ከመላእክት : ጋር : ወደሰማይ : እየወጣ : . . . . ከእግዚአብሔር : ጋር : ይነጋገር : ነበር : . . . . : በየቀኑ : ብርትና : ድንጋይ : ተሸ ክሞ : ሺ : ጊዜ : ይሰግድ : ነበር : . . . . : እስከዚህ : ጊዜ : ድረስ : እርሱም : ሚስቱም : በድንግልና : ሲኖሩ : ቅዱስ : ሩፋኤልና : እመቤታችን : በየተራ : ለነአኩቶ : ለአብ : ተገልጿው : ልጅ : ትወልዳለህ : ብለው : አበሠሩት ። ድንግል ናው : እንዳይሻርበት : እያዘነ : ቢያለቅስም : በዚህ : ድንግልናው : እንደማይሻር : ገልጿው : አጽናኑት ። ስለዚህ : ለመገመሪያ : ጊዜ : ሚስቱን : ንጽሕተ : ማርያ ምን : አወቃት ። እርሷም : ወንድ : ልጅ : ወለደችለት : ስሙም : በኃይለ : መስቀል : ተባለ ። ነአኩቶ : ለአብ : በብሔረ : አሸተን : ላሊበላ : ዝምሮት : የነበረውን : ቤተ : መቅደስ : አሠራ ።

እስከዚህ : ድረስ : ያለው : የገድሉ : አነጋገር : ነው ። ከገድሉ : ቀጥሎ : ደግሞ : ድርሳኑ : ተጽፏል ። በድርሳኑ : ውስጥ : ከለው : ታሪካዊ : ጉዳይ : እንደዚህ : የሚል : ነው ።

«ተአምራሁ : ለነአኩቶ : ለአብ : ብፁዓዊ : . . . . : በቀደሞ : ዘመን : በተ ከዚ : ወንዝ : አጠገብ : የሚኖሩ : ግብግውያን : (የብለሚይ : ወይም : የባጅያ : ዘር : አለዚያም : የኑብያ : ሕዝብ : ማለቱ : ይሆናል) : ለላሊበላ : ግብር : እያ

መጡ : የሚገዙ : ነበሩ ። ነአኩቶ : ለአብ : ከነገሠ : ወዲህ : የተለመደውን : ግብር : ስለከለከሉ : በዚሁ : አዝኖ : በጸሎቱ : ዝናምን : ከአገራቸው : አስወግዶ : ድርቅ : አደረገባቸውና : ሰዉም : ከብቱም : በረሀብ : ተቸገረ ። ይህ : የሆነበት : ምክንያት : ጠፍቷቸው : እርስ : በርሳቸው : ሲጠያየቁ : ከመካከላቸው : አንዱ : ማማስ : የሚባል : የሚስቱ : ስም : መግደላዊት : ለላሊበላ : የምትገብሩትን ለነአኩቶ : ለአብ : ስለከለከላችሁ : ይኸን : ቸግር : ያመጣ : የርሱ : ጸሎት : ነው : ሲል : ገለጸላቸው ። ከዚህ : በኋላ : ሁሉም : ግብርና : ገጸ : በረከታቸውን : አደራጅተው : ወደነአኩቶ : ለአብ : መጡ ። እርሱም : ግብሩን : ከተቀበለ : በኋላ : በጸሎቱ : የዘጋውን : ዝናም : በጸሎቱ : መልሶ : የተከዜን : ወንዝ : በወሀ : ሞላው ። የነአኩቶ : ለአብ : ሚስት : ንጽሕት : ማርያም : በጥር : ወር : ሞተች : እናቱ : መርኬዛ : በመጋቢት : ወር : አረፈች . . . . .

ከተአምሩ : በኋላ : ደግሞ : መልኩ : (መልክዕ) : እንደዚህ : ሲል : ይዠምራል ።
“ሰላም : ለዝክረ : ስምክ : ምሉአ : ጸጋ : ወሞገስ ። ወርእስክ : ጥሉል : በቅብዓ : መንፈስ : ቅዱስ ። ነአኩቶ : ለአብ : ኤርምያስ : ዘተቀደስክ : እምከርስ ። ረሲ : ሊተ : ድርሳንዩ : ለድኅኖተ : ሥጋ : ወነፍስ ። አኮ : ለተመክሖ : ወብጡል : ተወዳስ : . . . . . “እያለ : ይዘልቃል ።

ምዕራፍ : ፹፪ ።

በገድሉና : በድርሳኑ : ውስጥ : ያሉትን : አሳቦች : ስለማብራራት—የነአኩቶ : ለአብ : መንግሥት : ፍጻሜና : ተከታዮቹ ።

አንድ : መነኩሴ : ወይም : መምህር : አንድ : መስፍን : ወይም : ንጉሥ : ሕይወቱ : ካለፈ : በኋላ : የሚወዱት : የቤተ : ክህነትና : የቤተ : መንግሥት : ሰዎች : በስሙ : ቤተ : ክርስቲያን : ሲሠሩ : ወይም : ገዳም : ሲገድሙ : እንደዚሁ ለዚያ : ገዳምና : ቤተ : ክርስቲያን : ጌታ : የሕይወቱን : ታሪክ : ሊላለም : የሚመጣ : ሁሉ : የሚሰማው : ወዳጁ : ምእመን : የሚደግመው : አንድ : ገድል : ወይም : ድርሳን : አንዳንድ : ጊዜ : ሁለቱም : በወዳጁ : ሊቅ : ይዘጋጅና : በመጨረሻ : በሰላምታና : በመልክዕ : ይዘጋል (ይፈጸማል) ።

እንዲዘጋጅ : የሚደግፈው : ተከታዮ : ንጉሥ : ወይም : ገዳሙ : የሚገኝበት አገረ : ገዥ : አዘጋጂው : የዚያው : የቤተ : ክርስቲያኑና : የገዳሙ : መምህርና : አለቃ : ወይም : አንዱ : መነኩሴ : በመሆኑ : በላሊበላም : በነአኩቶ : ለአብም : ላይ : እንደትመለከትነው : የጻድቀን : ስምና : ሥራ : በሰሚዎች : ዘንድ : ለማስደነቅ : ጸሐፊው : ለጻድቀ : ብዙ : ተአምራትና : ድንቅ : ነገር : በመንፈሳዊ : አጻጻፍ ከመጽሐፍ : ቅዱስና : ከሊቃውንት : ጽሑፍ : ጋር : እያገናዘበ : ያዘጋጅለታል ።

በዚሁ : መሠረት : የነአኩቶ : ለአብን : ገድልና : ድርሳን : ያዘጋጀው : ዘመን ፈስ : ቅዱስ : እልፍዮስ : በዚያው : በገዳሙ : ሮሐ : ከሚገኙት : አብያተ : ክርስቲያናት : ያንዱ : ወይም : ነአኩቶ : ለአብ : በዘመኑ : ያሠራው : የቤተ : ክርስቲያን

አገልጋይ : ይሆናል ። እርሱም : ገድልና : ተአምር : እያበረከተ : ከጸፈው : ውስጥ : አንባቢን : ላለማድከም : የተውነው : ብዙ : ነው ። የቀረውን : በገድሉ : ውስጥ : የሚገኘውን : ተአምራታዊ : ነገር : አልፈን : ወደኋላ : ተመልሰን : ለተነሣንበት : ታሪክ : ጉዳይ : የሚጠቅመንን : እየመረመርን : ስንለቅም ።

ሀ—የነአኩቶ : ለአብ : ያባቱ : ስም : ገብረ : መስቀል ፤ የናቱ : ስም : መርኬዛ : የልጅነት : ጓደኛውና ፤ ሞግዚቱ : ገብረ : ክርስቶስ : መበላቸውን ።

ለ—ከላሊበላ : አስፈቅዶ : ከመንገሡ : በሬት : በሐያ ዓመቱ : የእመቤታችንን : ቤተ : ክርስቲያን : ማሠራቱ ፤ የሠሩት : ጥበቦች : ከግብፅ : የመጡት : በኪምስ ፤ እንድርያስ : ሳውል : የሚባሉ : መሆናቸውን ።

ሐ—በጎጃም : ፀረ ቅምስ : የሚባል : በላባት : በላሊበላ : ዘመን : የሸፈተ : መኖሩን ። የፀረ : ቅምስ : በለቤት : ማቱ : ጽላላ : ልጁ : መዓተ : ጉኒ : መሆናቸውን ።

መ—በላሊበላ : ውስጥ : ነአኩቶ : ለአብ : የታወቀ : የጦር : አለቃ : ሆኖ : በንድ : አውራጃ : የሸፈተ : ሲኖር : ስለላሊበላ : ሆኖ : እየሄደ : እየተዋጋ : አገር : በማሳመን : ማገልገሉ ። በመጨረሻ : ላሊበላ : በሕይወቱ : እያለ በበታቹ ፤ እንዳነገሠውና : የቆቅሕናን : ግዛት : ለይቶ : እንደ ሰጠው ።

ሠ—በግዛቱ : ላይ : ሳለ : ከገባር : ላይ : የርሱ : ወታደር : ላም : በመቀማቱ : የተነሣ : ከላሊበላ : በለቤት : ከመስቀል : ክብራ : ጋር : እንደተጋጨ : ከዚህ : በኋላ : በተግሣድ : ይቅርታ : አግኝቶ : ላሚቱን : እንደመለሰ ።

ረ—የነአኩቶ : ለአብ : ሚስት : ስማ : ንጽሕት : ማርያም ፤ የልጁ : ስም : በኃይለ : መስቀል : መሆናቸውን ።

ሰ—በብሔረ : አሸተን : ላሊበላ : አስጀምሮት : የነበረውን : ቤተ : መቅደስ : አሠርቶ : ማስጨረሱን ።

ቀ—ድርሳኑ፡፡ደግሞ፡በተከዜ፡አጠገብ፡የሚኖሩ፡ግብፃውያን፡ግብር፡ከልክለውት፡ዝናምን፡በጸሎቱ፡ዘጋባቸው፡የሚለው፡ምናልባት፡በዚያን፡ዘመን፡ከላፀላይ፡ግብፅ፡ዝምረው፡የአትባራን፡ወንዝ፡እያለፉ፡እስከ፡ኤርትራ፡እስከ፡ቤገምድር፡ድረስ፡አገር፡እየወረሩ፡ያስቸገሩ፡ከዚህ፡በሬት፡እነአብርሃ፡(፫፻፴፡፵፡ም፤)ያስገቡሩዋቸውን፡የብጋ፡(የበጅያ)፡ዘር፡ማለቱ፡ይሆናል።እነዚህ፡ሕዝቦች፡ከብዙ፡ጊዜ፡በብዛት፡መምጣታቸውና፡ለገዥ፡ማስቸገራቸው፡የታወቀ፡ነው።

የቀረው : ለአንባቢ : ያሰለቻል : ብዬ : የተውሁትና : ከውስጡም : አንዳንዱን : የጻፍሐት : ሁሉ : በመንፈሳዊ : ንግግር : የተሞላ : የተአምራትና : የገድል : ነገር ስለሆነ : እርሱን : ወደጎን : አድርገን : የታሪኩን : ክፍል : ብቻ : በመመልከት : እንወስን : በማለት : ነው ።

በዚሁ : ጽሑፍ : ውስጥ : (በሀ) : የሬደል : ተርታ : እንደተመለከተው : ያባቱን : ስም : ገብረ : መስቀል : ሲል : ታሪኩ : ሁሉ : የቅዱስ : ሐርቤ : ልጅ : ሲያደርገው : ይፋለሳል ። ነገር : ግን : ገድሉ : ነአኩቶ : ለአብን : ያሳደገው : ላሊበላ ።

(ስመ : መንግሥቱ : ገብረ : መስቀል) : ስለሆነ : አብዛኛ : ጊዜም : ላለበላን : ከላ
ለበላ : ይልቅ : ገብረ : መስቀል : እያለ : ስለሚጠራው : ያባቱ : ስም : ገብረ :
መስቀል : ያለው : ስለዚህ : ሳይሆን : አይቀርም ።

የሆነ : ሆኖ : ይህ : የነጻነት : ለአብ : ገድል : ላለበላና : ለራሱ : ታሪክ :
ጠቃሚነቱ : ከፍ : ያለ : ነው ። በገድለ : ላለበላ : ውስጥ : የሌለውን : አንዳንድ :
ነገር : የነጻነት : ለአብ : ገድል : ያበራልናል ።

ለምሳሌ : በገድለ : ላለበላ : ውስጥ : እንዳነበብነው : «ወክነ : በአ
ሐዱ : መዋዕል : ወሀሎ : ውስተ : አሐቴ : ሀገር : እምአህጉራተ : መንግሥቱ :
አሐዱ : ዓላዊ : ዘግለም : . . . ይልና : በገብረ : መስቀል : (ላለበላ) : ዘመን : ከአ
ውራጃዎቹ : በንደኛው : አገር : አንዱ : በገብረ : መስቀል : ቢሸፍት : እርሱን :
ለመውጋት : ልጁን : ላከው : ብሎ : ያገሩንም : የሸፍታውንና : የልጁን ስም : ሳይ
ገልጽ : በደራፍው : ያልፋል ። ያዪ : ነጻነት : ለአብ : ገድል : ግን : ባዪ : ላለበላ :
ዘመን : የሸፈተው : አገር : ጉጃም : የሸፍታው : ስም : ፀረ : ቅምስ : የሚሰቱ :
ስም : ማቴጽላላ : ለወጋው : ከላለበላ : ታዛ : የሔደው : እንደልጁ : ያሳደገው :
የወንድሙ : ልጅ : ነጻነት : ለአብ : መሆኑን : ገልጾ : ያስረዳል ። ይህ : ፀረ :
ቅምስ : በላባት : ይሁን : ወይም : ጊዜ : ያነሣው : ተራ : ሰው : ይሁን : አይታ
ወቅም ። የሚሰቱና : የልጁ : ስም : ወደጋላ : የሚያደላ : ይመስላል ።

ምናልባት : የዚያን : ዘመን : የአማሮች : ስም : እንደዚሁ : ይሆን : ይሆ
ናል ። ፀረ : ቅምስ : (ለጠላቱ : የማይቀመስ ?) ማቴ : ጽላላ : (ከመዓት : የምት
ከልል : ?) ማለት : ይሆንን ? ፤ በተረፈ : በዚህ : ገድል : ውስጥ : የተጠቀሱት : የወን
ድና : የሴቶች : ስም : ሲገኝ : የዚያን : ዘመን : ስያሜ : ስለሚገልጽ : ታሪካዊነቱ :
ብርቅ : ነው ።

ይህን : የነጻነት : ለአብን : ገድል : የኢትዮጵያን : ታሪክ : የመረመሩት
የውጭ : አገር : ጸሐፊዎች : ጉዳይም ፤ ረኔ : ባሴትም : ይልቅንም : ስለላለበላ :
ታሪክና ገድል : ምርመራ : በጣም : የደከሙት : ሙሴ : ገዢ : ፔሩሾ : ቀድሞ
በጊዜያቸው : አላገኙትም : ኖሯል ። ስለዚህ : የገድለ : ላለበላን : የግዕዝኛውን :
መጽሐፍ : ወደ : ፈረንሳይ : ተርጉመው : በአንዳንድ : ስፍራ : የታያቸውን : አገላለጥ :
እያመለከቱ : (እያብራሩ) ሲያልፉ : ከዚህ : በላይ : በላለበላ : ጊዜ : የሸፈተውን
አገር : ስሙን : አልጠቀሱም ። «ወረዳው : ወልደ» : እሚለው : ላይ : ይህ የተ
ላከው : ልጅ : ማን : መሆኑ : ስለአልገባቸው : የጥያቄ : ምልክት : አድርገው
በት : አልፈዋል ።

ነገር : ግን : በመጨረሻ : ጊዜ ቀድሞ : እነአንቲን : ዳባዲ : ከኢትዮጵያ : ወስደው :
በፓሪስ ጤተ : መጻሕፍት : ከተቀመጠው : ላይ : ሙሴ : ኮንቲ ሮሲኒ : ከገድለ : ነጻነት :
ለአብ : አንድ : ቅጅ : ወስደው : እንደ : ኤው : ቍጥር ሺ፱፻፲—፳፱፻፲፪ ዓ.ም : ላይ
ወደ : ኢጣሊያ : ተርጉመው : በ፲፱፻፴፱ ዓ.ም ያወጡት : እንደገና : በ፲፱፻፵፫ ዓ.ም :
በናፖሊ : የቆመው : ምሥራቃዊ : ኡኒቨርሲቲ : አቅዋም : (Istituto univer-
sitario orientale) በማሳተም : አራብዎት : ይገኛል ።

በተረፈ : በአገራችን : በየታሪክ : ነገሥቱ : በነጻነት : ለአብ : ዘመን :
መንግሥት : በአቡን : ተክለ : ሃይማኖት : አሳሳቢነት : ወደ : ሸዋ :

ተዛውሮ ፡ ክአክሱም ፡ ደንበኛ ፡ ነጋሢ ፡ ዘር ፡ ለወረደው ፡ ለይኩኖ ፡ አምላክ ፡ እንደተላለፈ ፡ ተጽኖል ። ይህንንም ፡ በሁለተኛው ፡ ሹሊም ፡ መጽሐፍችን ፡ ጽፈነዋልና ፡ አንባቢ ፡ በዚህ ፡ በአሁኑ ፡ መጽሐፍ ፡ የኑብያን ፡ የአክሱምንና ፡ የዛጉዬ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ታሪክ ፡ ከተመለከተ ፡ በኋላ ፡ ወደዚያ ፡ አልፎ ፡ በይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ዝግሪነት ፡ በሸዋ ፡ የሆነውን ፡ አዲስ ፡ የታሪክ ፡ ምዕራፍ ፡ ይመልከት ።

በዛጉዬ ፡ ነገሥታት ፡ ዝርዝር ፡ ውስጥ ፡ ከነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ቀጥሎ ፡ የላሊበላ ፡ ልጅ ፡ ይትባረክ ፡ ከርሱ ፡ ቀጥሎ ፡ መይራሪ ፡ ከመይራሪ ፡ ቀጥሎ ፡ ሐርቤይ ፡ ሁለተኛ ፡ መንግሥቱው ፡ ተጽፎ ፡ ይታያል ። ነገር ፡ ግን ፡ ወደ ፊት ፡ በሁለተኛው ፡ መጽሐፍ ፡ ላይ ፡ እንደምንረዳው ፡ ከዚህ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ መንግሥትን ፡ ከተረከበ ፡ እነዚህ ፡ ሶስቱ ፡ በበታች ፡ የላስታን ግዛት ፡ ካልሆነ ፡ በቀር ፡ መላ ፡ ኢትዮጵያን ፡ በቀጥታ ፡ ዝቡ ፡ ለማለት ፡ አስቸጋሪ ፡ ነው ።

ይኩኖ ፡ አምላክ ፡ መንግሥትን ፡ በተቀበለበት ፡ በሺ፪፻፳፪ ዓ፡ ም፡ ና፡ ነአኩቶ ፡ ለአብ ፡ ለቀቀ ፡ በሚባልበት ፡ በሺ፪፻፴፯ ፡ ዓ ም ፡ መካከል ፡ ጳጅ ፡ ዓመት ፡ ግድም ፡ ስላለፈ ፡ ምናልባት ፡ በዚህ ፡ ዘመን ፡ ውስጥ ፡ እነይትባረክ መንግሥታችንን ፡ አናሶስድም ፡ ብለው ፡ ከአዲሱ ፡ ነጋሢ ፡ ከይኩኖ ፡ አምላክ ፡ ጋር የተከራከሩበት ፡ ዘመን ፡ እንደሆነ ፡ አይታወቅም ።

የሆነ ፡ ሆኖ ፡ የዛጉዬዎችን ፡ ታሪክ ፡ እዚህ ፡ ላይ ፡ አቁመን ፡ የይኩኖ ፡ አምላክንና ፡ የተከታዮቹን ፡ ታሪክ ፡ በሚቀጥለው ፡ መጽሐፍ ፡ እንመልከት ። ያሁኑን ፡ መጽሐፍ ፡ ላስጨረሰን ፡ አምላክ ፡ ምሥጋና ፡ ይግባው ።

ᐅᐅᐅᐅ	አ ር አ ስ ት	ገ ጽ
ᐅ	የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ገንጠም ስም	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የቀድሞው የኢትዮጵያ ጽሑፍ ህኔታ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ባህሪችን ፡ ጽሑፍ ፡ የሚገኘው ፡ የነገደ ፡ ከምና ፡ የነገደ ፡ የቀጣን ፡ አመሠራረት-የነገሥታቱ ፡ የተለመደ ፡ ዝርዝር-በውጭ ፡ አገር ፡ ጽሑፍ ፡ ውስጥ ፡ የሚገኘው የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ገንጠም . . . . . ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	በሰላም ፡ ጊዜ ፡ ንግድ-በጦርነት ፡ ጊዜ ፡ ስ.ዋጉ-ንጉሥና ፡ አንድ-አንድ ፡ ያገር ፡ ልማድ-ሃይማኖት-ጋብቻ ። . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ከግብፅና ፡ ከኢትዮጵያ ፡ በሥልጣኔ ፡ ማን ፡ ያቀደ ማል ፡ ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የግብፅ ፡ መንግሥት ፡ አመሠራረትና ፡ አምልኮ ። . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ፅኑ ፡ የግብጽ ፡ ሬደል ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ዓባይና ፡ የቀድሞ ፡ ኢትዮጵያ-የግብፅ ፡ ገዥነት ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ-ቱትሞሲስ ፡ ፫ኛ-ራምሲስ ፡ ፪ኛ . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ባህሪችን ፡ የተለመደው ፡ የነገሥታት ፡ ዝርዝርና ፡ የዶክተር ፡ ራይገዢ ፡ ዝርዝር ፡ ልዩነት ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ከንግሥተ ፡ ሰባ ፡ እስከ ፡ ባዚን ፡ ያሉት ፡ . . .	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ከፒያንኪ ፡ ፪ኛ ፡ በረት ፡ የነበሩት ፡ ነገሥታት ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የኢትዮጵያውያን ፡ ገዥነት ፡ በግብፅ ፡ ላይ ፡ ፒያንኪ ፡ ሜሪኬሙን ፡ በተፍነክታ ፡ ላይ ፡ ያገኘው ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የሻባካ ፡ (ሰባቆን) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ። የሻባካና ፡ የቦክንራፍ ፡ (ቦክሪስ) ፡ ጦርነት - አፍ ፡ አውጥቶ ፡ የተናገረው ፡ በግ-የጣዎቱ ፡ ኮርማ ፡ በሪ ፡ ከተራ ፡ ኮርማ ፡ ጋር ፡ ተዋግቶ ፡ እንደተሸነፈ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የሻባካ ፡ (ሰባካስ) ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ። ታርሐቃና ፡ ሕዝቅያስ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ሆነው ፡ ከአሶሩ ፡ ንጉሥ ፡ ከሰናክሪም ፡ ጋር ፡ ያደረጉት ፡ የጦር ፡ ሠልፍ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የታርሐቃ ፡ ዘመን ፡ መንግሥት ። የሚቀጥለው ፡ የአሜኒኒሪስ ፡ (ሕንደኬ) ፡ ሥልጣን-የታርሐቃና ፡ የአሣርዶሐንን ፡ ጦርነት ፡ ሁለቱ ፡ ለየግላቸው ፡ ያሠሩት ፡ ሐውልት-የታርሐቃ ፡ ፍጻሜ ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	ታኑታሙን ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	በግብፅ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ፍጻሜ - የኢትዮጵያ ፡ የግዛት ፡ ዘመን ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የመገጠሪያው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ሐሙራቢ ፡ የጎረቤቱ ፡ መንግሥት ፡ መነሣት ።	ᐅᐅ-ᐅᐅ
ᐅ	የግብፅ ፡ የአሶራውያን ፡ ልዩነት - የአሶራውያን ፡ ጭካኔ ፡	ᐅᐅ-ᐅᐅ

ምዕራፍ	አ ር እ ስ ት	ገ ጽ
፲፱	ሁለተኛው ፡ የባቢሎን ፡ መንግሥት ፡ አነሳስና ፡ ሲአክሳር ፡ የሚዶን ፡ ንጉሥ ፡ የባቢሎን ፡ ንጉሥ ፡ ናቡከደነሾርና ፡ የአስራኤል ፡ ምርክ ፡ . . .	፪ጸ፮-፪ጸ፬
፳	የአሰርና ፡ የባቢሎን ፡ የከለዳውያን ፡ ፊደልና ፡ ጽሑፍ-አንዳንድ ፡ ልማድና ፡ ሃይማኖታቸው ። . . .	፪ጸ፱-፪፴፮
፳፩	በናፓታና ፡ በመርዌ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሁናቱ ፡ ከምቤዝ ፡ የፋርስ ፡ ንጉሥ ፡ ናስቶሴኔን ፡ የኢትዮጵያ ፡ (ናፓታ) ንጉሥ-አርአንዲዝና ፡ ሔዳስፕ ፡ (ሐደ-አስ-ኤው) . . ግሪኮች ፡	፪፴፯-፪፴፱ ፪፴፱-፪፵፯
፳፪	የግሪኮች ፡ አማልክት ፡	፪፵፯-፪፶፬
፳፫	የሐሜር ፡ ድርሰቶች-የአማልክቱ ፡ የዘር ፡ ግንዶች ፡ . . .	፪፶፬-፪፶፰
፳፬	አከራከሪዎ ፡ ፍሬና ፡ የትሮያ ፡ ጦርነት ፡	፪፶፰-፪፶፱
፳፭	የመቄዶንያ ፡ መንግሥትና ፡ ንጉሡ ፡ ፋልጶስ-የትልቁ ፡ አስክንድር ፡ አነግስ ፡	፪፶፱-፪፷፬
፳፮	ትልቁ ፡ አስክንድርና ፡ ዳርዮስ ፡ በአርቤላ ፡ (አሰር) ያደረገት ፡ ጦርነትና ፡ የዳርዮስ ፡ አሻሻት-የፋርሶችና ፡ የመቄዶናውያን ፡ መቀናናት ፡ የወዳጁ ፡ የክሊቶስ ፡ አሻሻት-የአስክንድር ፡ ምኞትና ፡ ፍጻሜ ፡	፪፷፬-፪፸፫
፳፯	አስክንድርና ፡ ዴዎጋን-ከትልቁ ፡ አስክንድር ፡ ሞት ፡ በኋላ ፡ ግዛቱን ፡ የተከፈሉት ፡ አለቆች ፡	፪፸፫-፪፸፭
፳፱	የመርዌ ፡ ንግሥት ፡ የሕንደኬና ፡ የትልቁ ፡ አስክንድር ፡ የጋብቻ ፡ ዓይነት ፡ -የመርዌ ፡ ኢትዮጵያውያንና ፡ የነፕቶሎሜ ፡ (በጥሊሞስ) ፡ ግንኙነት ።	፪፸፮-፪፹፮
<u>ይኖ ፡ ክፍል ።</u>		
<u>የአክሱም ፡ መንግሥት ።</u>		
የኑብያው ፡ የኢትዮጵያና ፡ የአክሱም ፡ ቤተ ፡ መንግሥት ግንኙነትንና ፡ ልዩነት ።		
፴	ታሪክ ፡ ነገሥትና ፡ ክብረ ፡ ነገሥት ፡ (ያዘር ፡ ተወላጅ ፡ ጽሑፍ) ፡	፪፹፮-፪፹፰
፴፩	ስለ ፡ አርዌው ፡ ንጉሥ ፡	፪፹፰-፪፻፬
፴፪	ስለ ፡ ንግሥተ ፡ ሳባና ፡ ስለ ፡ ቀዳማዊ ፡ ምኒልክ ፡	፪፻፬-፪፻፱
፴፫	የነገሥታት ፡ ስምና ፡ የዝርዝር ፡ ልዩነት ፡	፪፻፱-፪፻፲፩
፴፬	የአክሱም ፡ ነገሥታት ፡ ገንዘብና ፡ በላዩ ፡ ላይ ፡ የሚገኘው ጽሑፍ ፡	፪፻፲፩-፪፻፳፩

ምዕራፍ	አ ር እ ስ ት	ገ ጽ
፴፭	ስለ : አክሱምና : አክሱሞች :	፪፻፳፩-፪፻፳፬
፴፮	አራላስ : ንጉሥና : የአዳሊስ : የሐውልት : ጽሑፍ : . .	፪፻፳፬-፪፻፳፱
፴፯	በአክሱም : ዘመን : የሬደልና : ጽሑፍ : ሁኔታ :	፪፻፳፱-፪፻፴፰
፴፰	ከክርስትና : በሬት : በአክሱሞች : ዘንድ : የነበረው : ሃይማኖት :	፪፻፴፱-፪፻፵፫
፴፱	የዲዛና : (አብርሃ) : የሐውልቶች : ጽሑፍ :	፪፻፵፫-፪፻፵፰
፵	የመጨረሻውና : ትልቁ : የዲዛና : (አብርሃ) : የሐውልት : ጽሑፍ—የሬደል : ማሻሻልና : የሃይማኖት : መለወጥ :	፪፻፵፰-፪፻፶፬
፵ሐ	የሮማ : መንግሥት : አመሠራረት	፪፻፶፬-፪፻፶፯
፵ቁ	በግብፅ : የበጥሊሞስ : (ፕቶሎሜውስ) : ሥርወ : መንግሥት : የነገሥታቱ : ዝርዝር : -የዮልዮስ : ቁጣርና : የክሌዎፓትር : ግንኙነት : -የማርቆስ : እንጦንዮስ : (ማርክ : አንቷን) : ና : የክሌዎፓትር : ፍቅር : -የአውግስጦስንና : የአንጦንዮስ : ጦርነት : -የክሌዎፓትርና : የአንጦንዮስ : ፍጻሜ :	፪፻፶፯-፪፻፺፯
፵ቆ	የሮማ : መንግሥትና : የመርዌ : (ኢትዮጵያ) : መንግሥት : ጦርነትና : የሰላም : ግንኙነት :	፪፻፺፯ ፪፻፺፰
፵፬	የዕብራውያን : አጭር : ታሪክ :	፪፻፺፰-፪፻፸፬
፵፭	የጌታችን : የኢየሱስ : ክርስቶስ : ልዩት : ጥቅና : ትንሣኤው :	፪፻፸፭-፪፻፸፯
፵፮	የመገመሪያው : የክርስትና : ትምህርት : -የሐዋርያት : ማኅበር : -በኔርን : ዘመን : የክርስቲያኖች : መክራ : -የኢየሩሳሌም : መፍረስ :	፪፻፸፯-፪፻፹፬
፵፯	የጅልዮስ : ክሎዲውስ : ሥርወ : መንግሥት ። ከአውግስጦስ : ቁጣር : ቀጥለው : የነገሡ : ቁጣሮች : አጫጭር : ዜና : መዋዕል :	፪፻፹፬-፪፻፺፬
፵፰	ዲዮቅልጥያኖስ : ቁጣር : (፪፻፹፬-፫፻፯ : ዓ : ም :) የዲዮቅልጥያኖስ : ዘመን : መንግሥትና : በዘመኑ : ክርስቲያኖች : እንደምን : እንደተሳቀዩ :	፪፻፺፬-፫፻
፵፱	ትልቁ : ቆስጠንጦኖስና : ማክሳንስ : (ማክሳንዶዮስ) ሮ፻፲፪-፫፻፳፬-የክርስቲያኖች : እረፍትና : ድርጅት : -የአርዮስ : ትምህርት ።	፫፻—፫፻፬
፶	ክርስትና : በአክሱም : መንግሥት : ስለመግባቱ ።	፫፻፬-፫፻፱
፶፩	የቀስጥንጥንያ : ንጉሥ : ቀንስጣ : (ከንስታንሲዮስ) አባ : ፍሬምናጦስን : አትቀበሉ : ለማለት : ወደነ : አብርሃ : (ዲዛና) የጻፈው : ደብዳቤ ።	፫፻፱ ፫፻፲፩

ምዕራፍ :	አ ር እ ስ ት ።	ገ ጽ :
፶፪	የሮማ : ቁሳሮች : ታሪክ : ይቀጥላል ።	፫፻፲፩-፫፻፳፰
፶፫	ስለ : ዘጠኙ : (ተሰዓቱ) ቀዳሳን : ወደኢትዮጵያ : መምጣት ።	፫፻፳፰-፫፻፴፫
፶፬	የአክሱምና : የቀስጥንጥንያ : መንግሥታት : የሥልጣኔ :	
፶፭	የፖለቲካ : አንድነትና : ግንኙነት ።	፫፻፴፫-፫፻፴፯
፶፮	በደቡብ : ዐረብ : የአክሱም : መንግሥት : ግዛት : በደ	
፶፯	ቡብ : ዐረብ : የክርስቲያኖችና : የአይሁዶች : ፋክክር-	፫፻፴፯-፫፻፵
፶፰	የሀገረ : ናግራን : ክርስቲያኖች : እልቂት ።	
፶፱	የሀገረ : ናግራን : እልቂት : ልዩ : ልዩ : ጸሐፊዎች :	
፷ፀ	ዘንድ : የሚነበበው : ታሪክ : - አፄ : ካሌብ : ወደደቡብ :	
፷፩	ዐረብ : ተሻግሮ : የክርስቲያኖቹን : ደም : ተበቅሎ :	
፷፪	የዐረብን : አገር : ግዛት : አደላድሎ : ወደአክሱም :	፫፻፵-፫፻፵፱
፷፫	እንደተመለሰ ።	፫፻፵፱-፫፻፶፩
፷፬	ያፄ : ካሌብ : ፍጻሜ ።	
፷፭	ያፄ : ገብረ : መስቀል : ዘመነ : መንግሥት : የአቡነ :	
፷፮	አረጋዊ : ደብረ : ዳሞ : አፄ : ገብረ : መስቀል : ያሠ	
፷፯	ሬው : የአመቤታችን : ቤተ ክርስቲያን : ሥራ : የቅዱስ :	
፷፰	ያሬድና : የአቡነ : አረጋዊ : በደብረ : ዳሞ : መገናኘት . . .	፫፻፶፩-፫፻፶፭
፷፱	የአብርሃና : የአሪያት : መርነት : የዐረብ : አገር : ግዛት :	
፸ፀ	ሁኔታ : በዐረብ : አገር : ያሉት : አበሾችና : የአብርሃ :	፫፻፶፭-፫፻፶፱
፸፩	ተከታዮች : መሸነፍ : የፋርስ : መንግሥት : ሥልጣን :	፫፻፶፱-፫፻፷፪
፸፪	የአብርሃ : ተከታዮችና : የዐረብ : ግዛት : ፍጻሜ ። . .	፫፻፷፪-፫፻፷፭
፸፫	አፄ : ገብረ : መስቀል : በኋላ : ያሉት : ነገሥታት-	
፸፬	አይዘርና : ሐፃኒ : ዳንኤል ።	፫፻፷፭-፫፻፷፮
፸፭	የቀስጥንጥንያ : ነገሥታት : ታሪክ : ይቀጥላል ። የስጥ	
፸፮	ንያኖስ : (ዠስቲኒያኑስ) : ጅጃጅ-ጅጃጅ : ዓ. ም :	
፸፯	በአስክንድርያ : ያንድ : ባሕርዮችና : የሁለት : ባሕር	፫፻፷፮-፫፻፷፰
፸፰	ዮች : ፍጅት :	፫፻፷፰-፫፻፷፰
፸፱	መሐመድ : በተወለደበት : ዘመን : (ጅጃጅ) : ዓ. ም :	፫፻፷፰-፫፻፸፱
፹ፀ	የዓለምና : የዐረብ : አገር : ሁኔታ : ባጭሩ :	፫፻፸፱-፫፻፸፱
፹፩	የመሐመድ : ልደትና : ዕድገት : - የመሐመድ : ሃይማ	
፹፪	ኖት-ከመካ : ወደመዲና : ስለመሸሹ : ከመዲና : ወደ	
፹፫	መካ : ተመልሶ : ጣዖታቱን : አፈራርሶ : ሥጋዊና :	
፹፬	መንፈሳዊ : ሥልጣኑን : ስለመዘርጋቱ : እስልምናን :	
፹፭	እንዲቀበል : መሐመድ : ለቀስጥንጥንያ : ንጉሠ : ነገ	
፹፮	ሥት : ለሄራቅልዮስ : የጻፈው : ደብዳቤ ።	፫፻፸፱-፫፻፸፱

ምዕራፍ :	አ ር አ ስ ት ::	ገ ጽ ::
፳፭	መሐመድና : የአክሱም : ንጉሥ : ግንኙነት :	፫፻፸፬-፫፻፸፮
፳፮	የመሐመድ : ተከታዮች : የእስላም : ወረራና : የአክሱም : መንግሥት : ውድቀት ::	፫፻፸፮-፫፻፹
፳፯	የአክሱምና : የቁስጥንጥንያ : መንግሥታት መለያየት :	፫፻፹-፫፻፹፫
፳፰	ስለዮዲት : መነሣት ::	፫፻፹፫-፫፻፹፭
፳፱	የኢትዮጵያ : ንጉሥ : ለኑብያው : ንጉሥ : የጻፈው : ደብዳቤ : የእስክንድርያ : ሊቃነ : ጳጳሳትና : የእስላሞቹ : ባለሥልጣኖች : ሁኔታ ::	፫፻፹፭-፫፻፺፩
፳	የቦጅያና : የአገው : ነገድ : የዛጉዬ : ሥርወ : መንግሥት : መመሥረት ::	፫፻፺፩-፫፻፺፬
፳፩	ስለዛጉዬ : መመሥረት : ልዩ : ልዩ : የታሪክ : ምንጭና : የነገሥታቱ : ዝርዝር ::	፫፻፺፬-፬፻
፳፪	ጠጠውድም : ገዢን : ሥዩም : ግርማ : ሥዩም : ይምርሐነ : ክርስቶስ ::	፬፻-፬፻፸
፳፫	በዚህ : ዘመን : አጭር : የዓለምና : የዐረቦች : ሁኔታ ::	፬፻፸-፬፻፺
፳፬	የቅዱስ : ሐርቤ : (ገብረ : ማርያም) : ዘመነ : መንግሥት : በቅዱስ : ሐርቤና : በእስክንድርያው : ሊቀ : ጳጳሳት : በአባ : ገብርኤል : መካከል : የተነሣው : ጡብ ::	፬፻፺-፬፻፺፩
<u>የላሊበላ : ዘመነ : መንግሥት ::</u>		
፳፭	ስለላሊበላ : ልደትና : ዕድገት : ስደትና : ንግሥ ::	፬፻፺፩-፬፻፺፬
<u>የጳጳስ : ምርጫ ::</u>		
፳፮	አባ : ሚካኤል : ተመርጠው : ከመጡ : በኋላ : ሸኸተው : ወደግብፅ : እንደተመለሱ ::	፬፻፺፬-፬፻፺፯
፳፯	የአፄ : ላሊበላ : መልክና : የውስጥ : ደንብ-የአባ : ማጣ : (አባ : መጣፅ) : ጉልትና : የሹማምንት : ዝርዝር ::	፬፻፺፯-፬፻፳፪
፳፰	የዐረቦቹ : ባለሥልጣኖችና : የነገሥታቱ : የላሊበላ : ስምምነት ::	፬፻፳፪-፬፻፳፭
፳፱	የ፲፩ዱ : አብያተ : ክርስቲያናት : ሕንፃ ::	፬፻፳፭-፬፻፴፩
፴	የላሊበላ : ግዛትና : በዘመኑ : ያደረገው : ጦርነት-የዐባይን : ውሃ : ስለመገደቡ-በዘመኑ : የወጣው : ክብረ : ነገሥት ::	፬፻፴፩-፬፻፴፬
፴፩	የአፄ : ላሊበላ : እረፍት :	፬፻፴፬-፬፻፵፱
፴፪	በገድሉና : በድርሳኑ : ውስጥ : ያሉትን : አሳቦች : ስለማብራራት-የነአኩቶ : ለአብ : መንግሥት : ፍጻሜና : ተከታዮቹ ::	፬፻፵፱-፬፻፵፫

ገጽ :	ዓምድ	ግድራት :	እርም :
ገጽ	ጠ፩	ምዕራፍ :	ምዕራፍ : ፲፪ :
ገጽ	ጠ፪	ምዕራፍ :	ምዕራፍ : ፲፮ :
ገጽ	፩	ሶባ : ኖባ :	ሶባ : ኖባ :
ገጽ	ጠ፫	የደቡብን : አገር :	የደቡብን : ዐረብ :
ገጽ	፳፯	በመሀድ :	በመሀድ :
ገጽ	፳	በ ? ምዕራፍ :	በ፳፯ : ምዕራፍ :